Sex doet een weekje nex **Take 1,2,3 in 23 shots** Cornel Bierens Centraal Museum Utrecht

Sex doet een weekje nex

Take 1,2,3 in 23 shots

Cornel Bierens

Sex doet een weekje nex

Uitgave: Centraal Museum Utrecht

Sex doet een weekje nex

Take 1,2,3 in 23 shots

Cornel Bierens

'Het inzicht is troebel, het mysterie is helder'

(Alberto Moravia)

verantwoording

In het najaar van 1995 besloot het Centraal Museum Utrecht een serie tentoonstellingen te organiseren met het werk van hedendaagse kunstenaars uit de eigen collectie, aangevuld met een keuze uit hun recente werk. Het museum omschreef de tentoonstellingen als 'een reeks ongepolijste simultaansoli in compacte vorm', en noemde ze, met een beroep op de filmtaal, *Takes*. Eind januari 1996 was de opening van Take One, waaraan acht kunstenaars deelnamen.

Inmiddels was ik gevraagd na te denken over een tekst voor een publicatie, die na afloop van de reeks zou verschijnen. Mijn gedachten gingen niet in de richting van een catalogustekst. In plaats van mij als een gids op te werpen, die, in het gunstigste geval, bij de getoonde kunstwerken feiten en achtergronden verschaft, wilde ik nu eens iets schrijven dat representatief was voor de selectieve waarneming waarmee een mens nou eenmaal altijd door een museum loopt. Iedere tentoonstelling maakt, als het goed is, in de kunstliefhebber een hoogst persoonlijk verhaal wakker dat helemaal los staat van de bedoelingen van kunstenaars en tentoonstellingsmakers - waarmee uiteraard niet gezegd is dat zij hem dat verhaal ook zouden misgunnen.

Ik was er al snel achter dat mijn verhaal zich het best zou laten vertellen in de vorm van een feuilleton.

Mijn werkwijze was als volgt. Van de drie Take-tentoonstellingen die er in totaal kwamen (in augustus 1996 opende Take Two, met negen kunstenaars, in juli 1997 Take Three, met zes kunstenaars) legde ik zoveel mogelijk kunstwerken vast op foto. Dat leverde meer dan 200 beelden op die ik uitspreidde over de vloer van mijn kamer, om er net zo lang naar te gaan zitten turen tot ik er een sluitend verhaal in zag. De regels die ik mezelf daarbij stelde waren:

1. Ieder van de 23 kunstenaars die aan de Take-tentoonstellingen deelnamen, moest aan het feuilleton één beeld bijdragen.
2. Die 23 beelden konden of een kunstwerk weergeven, of een detail van een kunstwerk, of een serie kunstwerken (meerluik).
3. Het te schrijven verhaal moest worden aangepast aan de beelden en niet omgekeerd. De beelden mochten dus niet worden veranderd.

Aan deze regels heb ik mij gehouden, op één uitzondering na. Uit de naam Sjarel Ex op het door Bas Oudt ontworpen visitekaartje zijn de letters j, a, r, l en E weggeretoucheerd. Deze ingreep leek mij wel verantwoord, aangezien de essentie van het ontwerp door de wijziging onaangetast bleef.

Ik dank alle kunstenaars voor hun inspiratie en alle museummedewerkers voor hun royale ondersteuning.

Amsterdam, juli 1998

shot I, take I

Zelf had hij het ook een tijdje wat vreemd gevonden dat hij zo heette, maar erg lang had dat toch niet geduurd. Het was al gauw tot hem doorgedrongen dat het onzin was, en zelfs ietwat pedant, om zijn naam, die tot dan toe als de meest natuurlijke ter wereld had geklonken, opeens in twijfel te gaan trekken. Sex was voor hem als Piet of Klaas: hij heette nou eenmaal zo, had zich altijd zo voorgesteld en was zo aangesproken, en herinnerde zich niet één iemand die daarbij ooit gegrinnikt, de neus opgehaald of achter de hand gekucht had. En waarom ook? In andere landen liepen mannen rond die Pik of Bill heetten en het toch ver schopten, dus wat was er dan tegen Sex? Helemaal niks, en hij veranderde zijn naam dus niet.

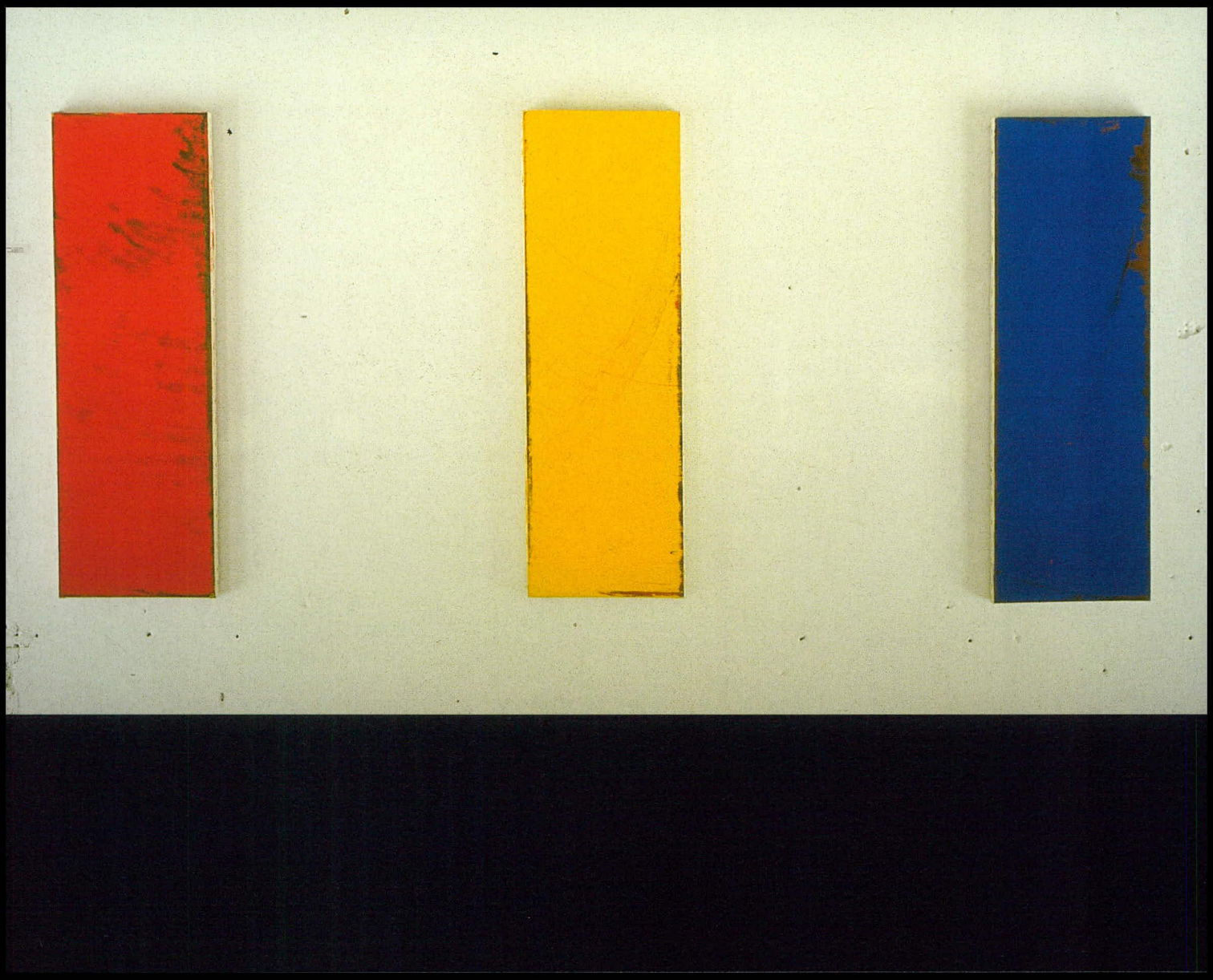
Integendeel, zijn overdenkingen hadden hem er pas goed van doordrongen hoeveel wetmatigheid en symboliek er in zijn naam zaten.

Hier moet ik meteen vermelden dat Sex nooit te koop heeft gelopen met welke symboliek of wetmatigheid dan ook. Het zien van onderliggende structuren en betekenissen in de dingen geeft hem zekerheid, dat is alles, en verder moeten de mensen het zelf maar uitzoeken.

Zekerheid omtrent zijn naam verwierf hij allereerst door er een verborgen weergave van de som 19+5=24 in te ontdekken: de S was immers de 19de, de E de 5de en de X de 24ste letter van het alfabet. 'Mijn naam komt uit op 24, net als de klok,' had hij tevreden geconstateerd. Later had hij naast de tijd ook de ruimte in zijn naam gezien, want de drie letters bevatten alle basislijnen van de meetkunde: de S de cirkelvormige, de E de horizontale en verticale, en de X de diagonale lijnen.

'Maar als het zo ligt,' had Sex, in zijn bij vlagen onstuitbare verlangen om alles kloppend te maken, verder overwogen, 'waarom zou er in mijn naam dan niet óók een beetje kleur zitten? Ik kan mij namelijk de tijd en de ruimte helemaal niet voorstellen zonder kleur!' En dus had hij bepaald dat de drie letters van zijn naam tevens codes waren voor de drie primaire kleuren: de S voor blauw, de E voor geel en de X voor rood.

Vervolgens had hij, op een rondreis door Afrika, een exemplaar bemachtigd van de nationale vlag van Tsjaad, die bleek te zijn samengesteld uit drie verticale banen, respectievelijk blauw, geel en rood. Sinds die reis dient die vlag hem als beddensprei. En zoals Nederlanders in hun nationale vlag allang niet meer het rood, het wit en het blauw zien maar zonder haperen hun vaderland, zo gaat Sex nu al jaren slapen met het onuitwisbare gevoel dat hij zich te ruste legt onder zijn eigen naam.

shot 2, take I

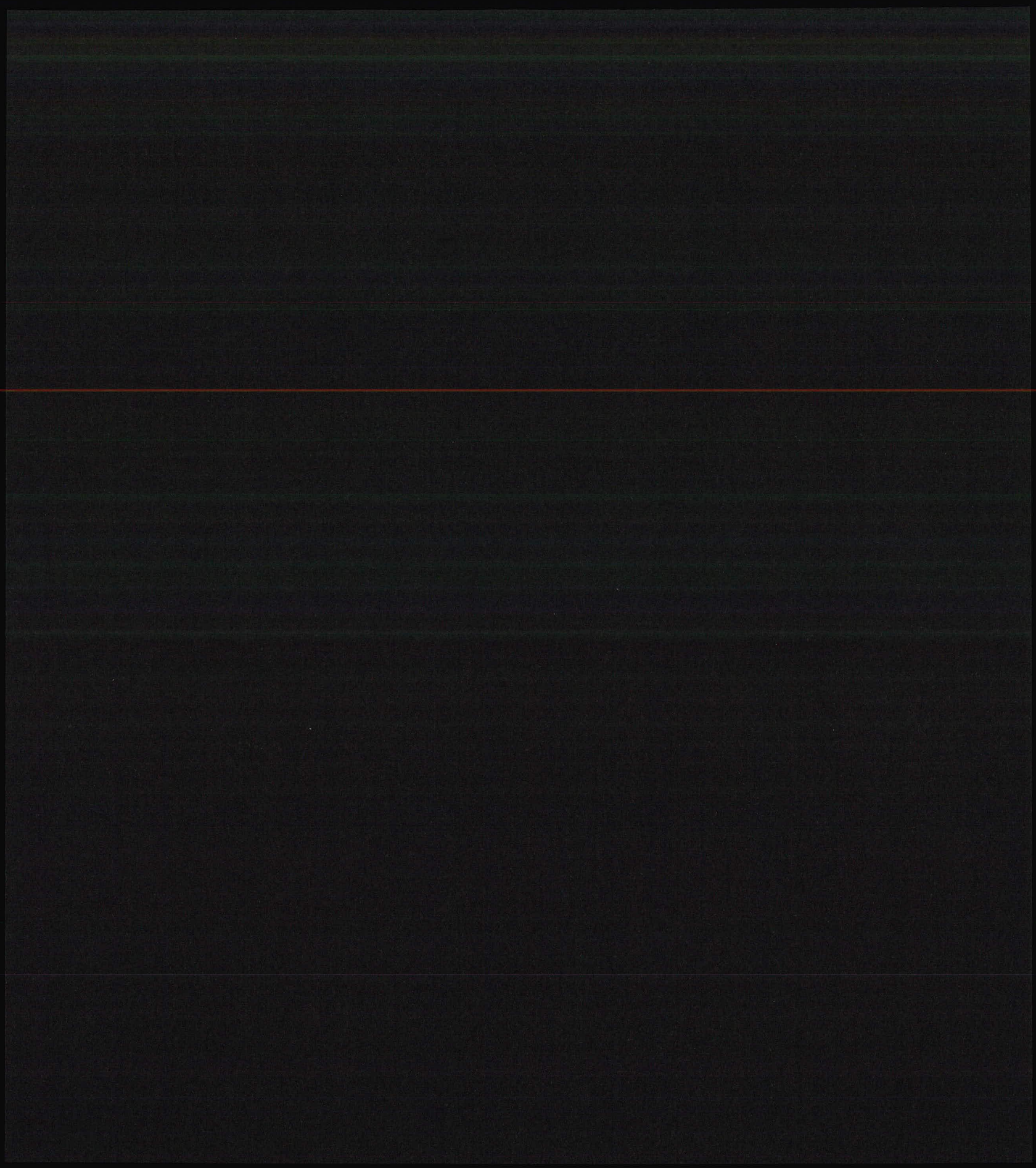
Deze Sex nu had een weekje vrij genomen van zijn werk. Al langere tijd had hij uitgezien naar een week van 'honderd procent vrij en nul procent verplichting', zoals hij het zelf uitdrukte. Maar dat was nog een hele kunst, zo merkte hij nu al, op deze zondagavond, terwijl zijn vrije dagen officiëel pas morgenochtend ingingen. Op andere zondagavonden, als hij de deadline van het vrije weekend voelde naderen, genoot hij juist maximaal, maar nu kon hij op geen enkele manier zijn draai vinden. De televisie verveelde hem en tussen zijn 300 CD's zat opeens niet één goeie. In iemand opbellen had hij ook al geen zin, en omdat hij al helemaal niet opgebeld wilde *worden*, trok hij zijn telefoon uit het stopcontact.

'Mijn geest hecht zich niet vanavond,' mompelde hij. 'Ik denk dat ik maar vlucht in paardenmiddelen als rook en drank. Die zijn wel slecht, maar een geest die zich niet hecht is ook niet alles.'

Omdat Sex de bedoelde middelen niet in huis had, trok hij zijn jas aan en ging naar Het Café. Het was daar erg rustig, wat hij, die geen uitgesproken gezelschapsdier was, wel prettig vond. Hij drentelde wat heen en weer voor de bar, bestelde een mooie fles witte wijn en zag tot zijn genoegen dat er nog niemand zat op zijn favoriete plaats. Die bevond zich niet in de gelagkamer zelf, maar op een wat hoger gelegen gedeelte met balustrade, waarvandaan je een veilig en volledig overzicht had over de hele ruimte.

Toen de barman de wijn bracht vroeg Sex: 'Heb je misschien iets te roken?' En als bij toverslag verscheen er in de dienstbare hand een open sigarettenkoker met goudkleurig elastiek, waarachter drie zelfgerolde sigaretten staken. Sex nam er een uit en haalde hem als een dure sigaar langs zijn neus: 'Uitstekend'.

Zo zat hij daar, volkomen tevreden, want met een geest die zich in no time hechtte aan het hier en nu van dit lokaal. Gek dat die schilderijen op de achterwand hem nooit eerder opgevallen waren, of hingen ze er nog maar pas? Van alles zag hij erin: olifanten en elanden, hijskranen en sneeuwruimers, en ook steeds meer mensfiguren: pijprokers, skiërs en kabouters. Trouwens, ook in Het Café zelf zag hij steeds meer volk. In een mum van tijd was de zaak volgelopen met krantenlezers, pistooltrekkers, fietsers, copuleerders, drummers, wandbeklimmers, vaandeldragers en andere opmerkelijke exemplaren van het menselijk ras, alles bij elkaar een bijzonder vermakelijk stelletje. Sex' gezicht bewoog zich de hele tijd van glimlachen naar grinniken en terug.

PINS

shot 3, take 3

Van het ene moment op het andere had hij het gevoel dat hij was omspoeld door een vloedgolf, waarin hij in slow motion op en neer bewoog. In zijn hoofd was het nog een licht en soezend zweven, maar in zijn ingewanden kondigde zich iets aan met de trekken van een zeeziekte. Het leek hem raadzaam zich nu even op één enkel tastbaar ding te concentreren. Het dichtst bij de hand, vlak voor hem op tafel, lag een tijdschrift dat kennelijk toebehoorde aan de man die, meegesleurd door de vloedgolf, op de stoel tegenover hem was beland. Op het omslag stond iemand die door een verrekijker keek en daarboven was in vette letters de Duitse naam van het blad gedrukt.

'SPUREN,' las Sex hardop.

'SPÜREN,' verbeterde de man.

'O ja?' zei Sex, 'waar ziet u die umlaut dan?'

'Die is niet te zien met het blote oog. Dat was een ideetje van onze vormgever, om in de naam van ons blad de filosofie van onze vereniging te verstoppen. Wij hangen namelijk de gedachte aan dat alleen die dingen in het leven ertoe doen die niet met het blote oog te onderscheiden zijn. De waarneembare werkelijkheid meneer, daar lachen wij om. Wilt u mijn loep even vasthouden? Dan zult u de umlaut heel goed zien: het bewijs dat wij SPEUREN en niet SPOREN.'

'Verdomd,' zei Sex toen hij door het vergrootglas had gekeken, en hij begon in het blad te bladeren. Hij wist niet precies wat hij zag, bladzij na bladzij plantachtige structuren, paddenstoelen misschien, in ieder geval vochthoudende groeisels in zompige culturen.

'Namens onze vereniging,' zei de man, 'bied ik u dit nummer aan zonder ook maar iets terug te verlangen. Speciaal voor u!'

'Maar wat is het, ik bedoel, wat moet het voorstellen?' vroeg Sex, toen hij er helemaal zeker van was dat hij die vraag nooit op eigen kracht zou kunnen beantwoorden.

'Dodelijke ziektes meneer, zwaar aangetaste weefsels, kwaadaardige gezwellen, niks meer aan te doen. Ja, heel dramatisch. Toch zullen wij ze onder ogen moeten zien, want ze horen bij het leven. Onze vereniging is zelfs van mening dat iedereen ze in zich draagt, geen enkel mensenkind uitgezonderd. De consequenties van dit inzicht zijn natuurlijk allesvernietigend, vandaar dat wij dit themanummer gelijk maar hebben voorzien van de passende ondertitel Das Letzte Heft. Ook dat was trouwens een ideetje van onze vormgever.'

Sex trok een vies gezicht en hield het tijdschrift opeens wat verder van zich af.

shot 4, take 3

'Ik geloof dat ik naar de wc moet,' zei Sex, 'wilt u even op mijn spullen passen?' Dat wilde de man wel. Sex voelde zich misselijk en zag er tegenop om door de mensenmassa te gaan waden, maar er zat niks anders op. Al gauw had hij genoeg controle bij elkaar geraapt om zich naar beneden te begeven, en hij was blij toen hij het haakje op de deur had gedaan en kon gaan zitten. Terwijl hij zich ledigde bedacht hij dat het eigenlijk dankzij die overdonderende hoeveelheid indrukken van zojuist was, dat hij deze paar minuten vrijwillige opsluiting als zo'n intens genot beleefde. 'Het leven is leefbaar dankzij contrast,' mompelde hij filosofisch.

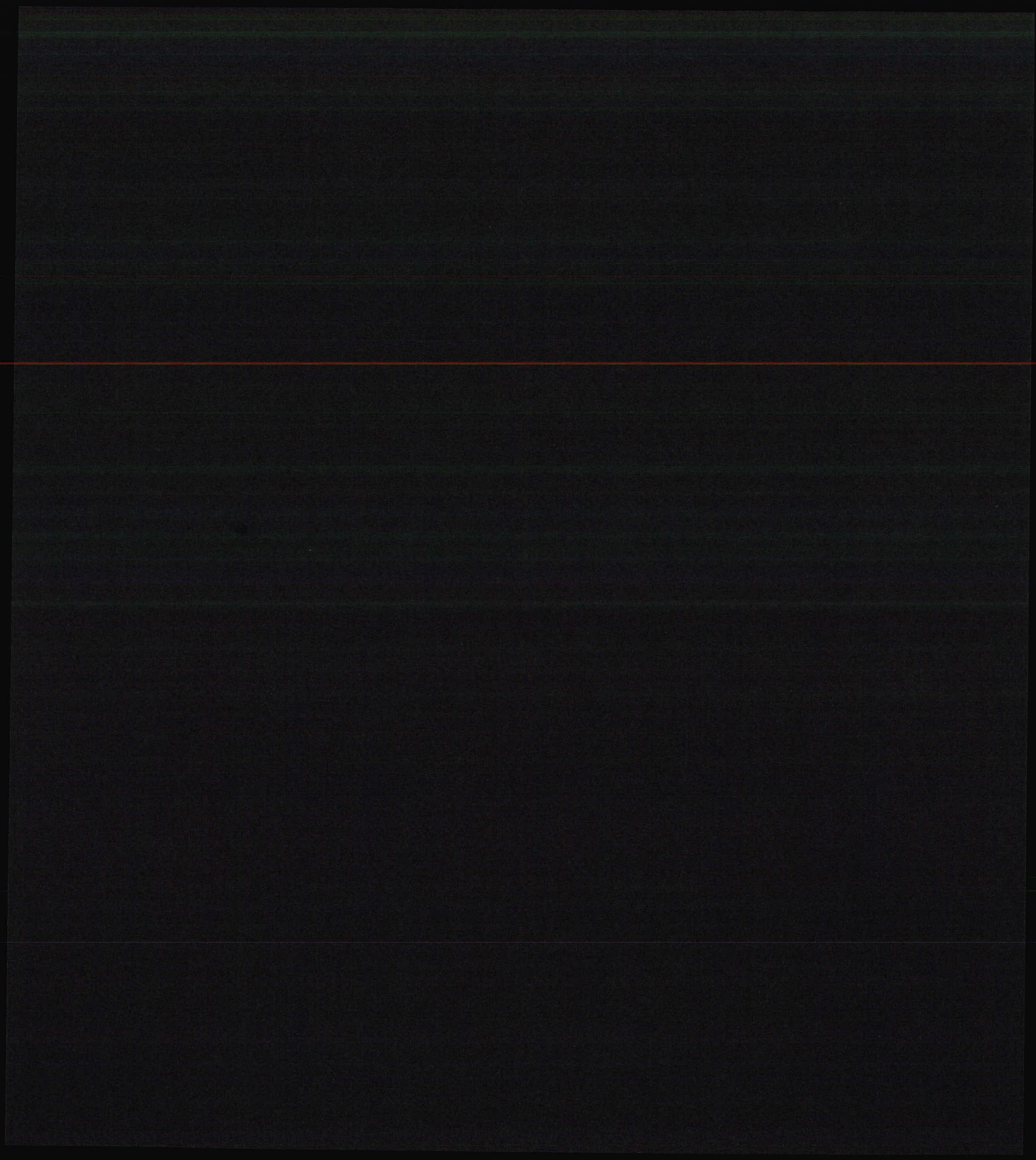
Nadat hij ook nog even voor de spiegel had gestaan en zijn wangen beklopt, zijn haar gekamd en zijn mond gespoeld had, liep hij verkwikt terug naar zijn tafeltje. Daar moest hij vaststellen dat, tegen de afspraak in, zijn gesprekspartner was verdwenen. Op diens plaats zat nu, omhuld door sigarettenrook, een zo te zien mooie, roodharige vrouw. In zijn wijnfles zat nog precies één glas. Hij besloot dat nog op te drinken en dan weg te gaan.

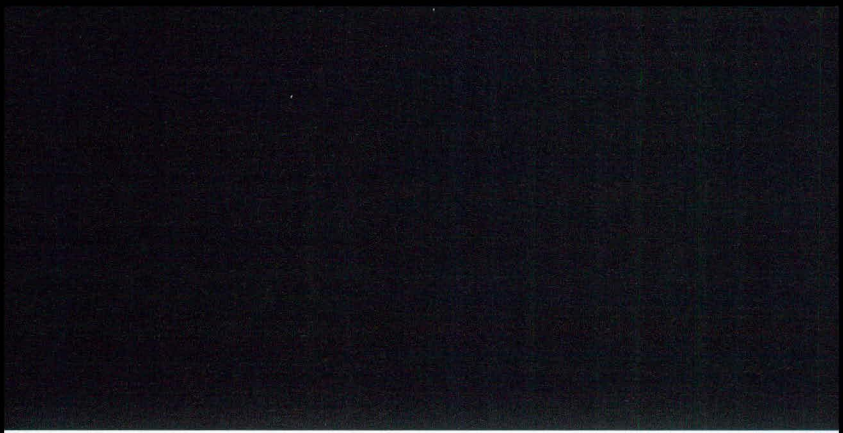
In de volgende minuten probeerde hij zich weer te concentreren op wat er om hem heen gebeurde, maar hij was er helemaal niet bij. Het leek wel of de vrouw een gordijn was tussen hem en Het Café in. Maar zich concentreren op het bezienswaardige dat zij zelf te bieden had kon hij ook niet, want hij durfde haar niet aan te kijken. Zij keek ook niet naar hem trouwens. Toen hij ten slotte zijn jas van zijn rugleuning pakte, zei de vrouw zonder opkijken en met een stem van zeer goede huize: 'Vergeet u dit niet.' Ze reikte hem het blad SPÜREN aan dat de verdwenen man voor hem had achtergelaten.

'Dank u,' zei Sex, en hij twijfelde tussen weggaan en nog wat zeggen. Hij wilde eigenlijk het eerste maar deed het laatste, hij zei: 'Dit blad staat helemaal vol met close-ups van doodzieke lichaamscellen. Ik heb het gekregen van een man die daarnet nog op uw plaats zat. Hij beweerde dat er in ieder mens, niemand uitgezonderd, kwaadaardige gezwellen leven. Gelooft u dat dat waar is?'

Nu keek de vrouw hem aan, met een glimlach die verried dat ze haar antwoord al lang klaar had. 'Dat is beslist waar ja. In ieder mens huist de dood immers? Maar eerlijk gezegd zie ik in u wel een man die ook nog iets vitalers in huis heeft.'

'Daar kan ik u nu geen uitsluitsel over geven,' zei Sex, 'misschien op een later tijdstip.' Met zijn rechterhand viste hij uit zijn linkerjaszak een visitekaartje op, dat hij aan de vrouw overhandigde. Dit leek hem de elegantste manier om een einde te maken aan de conversatie.

S e x

Directeur / director

shot 5, take I

De vrouw bekeek het kaartje aandachtig. Op haar gezicht verscheen een brede lach die het zelfvertrouwen van Sex er niet bepaald groter op maakte. De vrouw zag dat en zei: 'Ik heb geen haast, een later tijdstip vind ik ook goed.'

'Dank u,' zei Sex. 'Het punt is, de komende week hoef ik niet naar mijn werk en nu al voel ik me hopeloos lamlendig. Ik wilde al lang eens even helemaal vrij zijn van alles, maar nu ik het eindelijk ben weet ik niet meer wat daar de charme ook alweer van was.'

'Misschien is uw probleem dat u uw vrije tijd al net zo wilt volstorten met vrijetijdsactiviteiten als uw werktijd met werk. Maar u moet bedenken: wie helemaal vrij wil zijn van alles moet op zoek gaan naar de absolute leegte.' De vrouw greep hem bij de arm en doorboorde hem met felle ogen. 'Luister Sex,' siste ze, 'draai er niet omheen. Jij had zin in nex, en dat is ook precies wat jij deze week zonder een spoortje van onrust gaat doen: nex!'

'Afgesproken!' zei Sex, en hij maakte zich gauw uit de voeten.

Thuisgekomen zocht hij meteen zijn bed op, wat niet wil zeggen dat hij ook kon slapen. Zijn blik dwaalde een tijdje rond door de kamer en streek ten slotte neer op de vlag van Tsjaad, waarna hij automatisch over zichzelf begon na te denken. Over wie hij in de kern was: iemand in wie de zucht naar helderheid, systematiek en controle zo diep verankerd lag, dat hij al in de wieg had liggen tellen en ordenen. En uitgerekend hij, met dat karakter, had zijn hele werkzame leven in dienst gesteld van de Mooie Uitwas! Ik ben de orde, dacht hij, en mijn leven wijd ik aan de wanorde. Maar waarom in hemelsnaam? Vind ik de orde au fond toch ontoereikend en ken ik heimelijk aan de wanorde een hogere waarde toe? Als de kosmoloog die stiekem gelooft in God? Of word ik vooral *geroerd* door de wanorde, zoals sommige rijkaards geroerd worden door armoe? Of is het hoop, de hoop om de wanorde ooit nog eens tot de orde te roepen, is dat mijn geheime missie?

Hoe dieper hij erover nadacht, hoe verder hij afdreef van een heldere conclusie, meegevoerd als hij werd door de waaiende geest die zich bevrijd weet van het wakende lichaam. Hij kwam terecht op zee in een heel klein bootje dat hij zelf had gemaakt van een olievat. Hij peddelde met ferme slagen, tot hij ontdekte dat hij geen spat vooruit kwam. Overal om hem heen was water en hij werd verschrikkelijk bang. Hij sprong overboord om zijn bootje te inspecteren en moest tot zijn ontzetting constateren dat het met ijzeren staven vastzat aan een rioolpijp op de bodem van de oceaan.

Helemaal nat werd hij wakker.

shot 6, take 2

Na zijn enge droom had Sex niet veel meer geslapen, maar hij nam zich voor daar niet te lang bij stil te staan. Door zoiets onnozels als slaapgebrek wilde hij zijn vrije week beslist niet laten verstieren. Hij douchte lang, vrij koud en met een hoop schuim, en voelde zich daarna behoorlijk fris en opgeruimd. Geen klagen. Hij maakte een uitgebreid ontbijt, met fruit, cornflakes, Engelse kaas en instant-cappuccino. Terwijl hij at keek hij zijn woning rond, die er, tot zijn grote tevredenheid, precies zo aan toe scheen als hijzelf: behoorlijk fris en opgeruimd. Toen hij bijna klaar was met eten hoorde hij in de gang de brievenbus klepperen.

Zijn post verdeelde hij in drie categorieën: ongewenst ongeadresseerd, ongewenst geadresseerd en gewenst geadresseerd. Hij had er een gewoonte van gemaakt om, voor hij de gang in liep om de post op te rapen, een getal van drie cijfers te noemen, waarmee hij dan voor elk van de drie categorieën de hoeveelheid bezorgde poststukken raadde. Vandaag zei hij: '421'. Maar in plaats van de voorspelde zeven poststukken lag er slechts één. Een gewenste geadresseerde, dat wel.

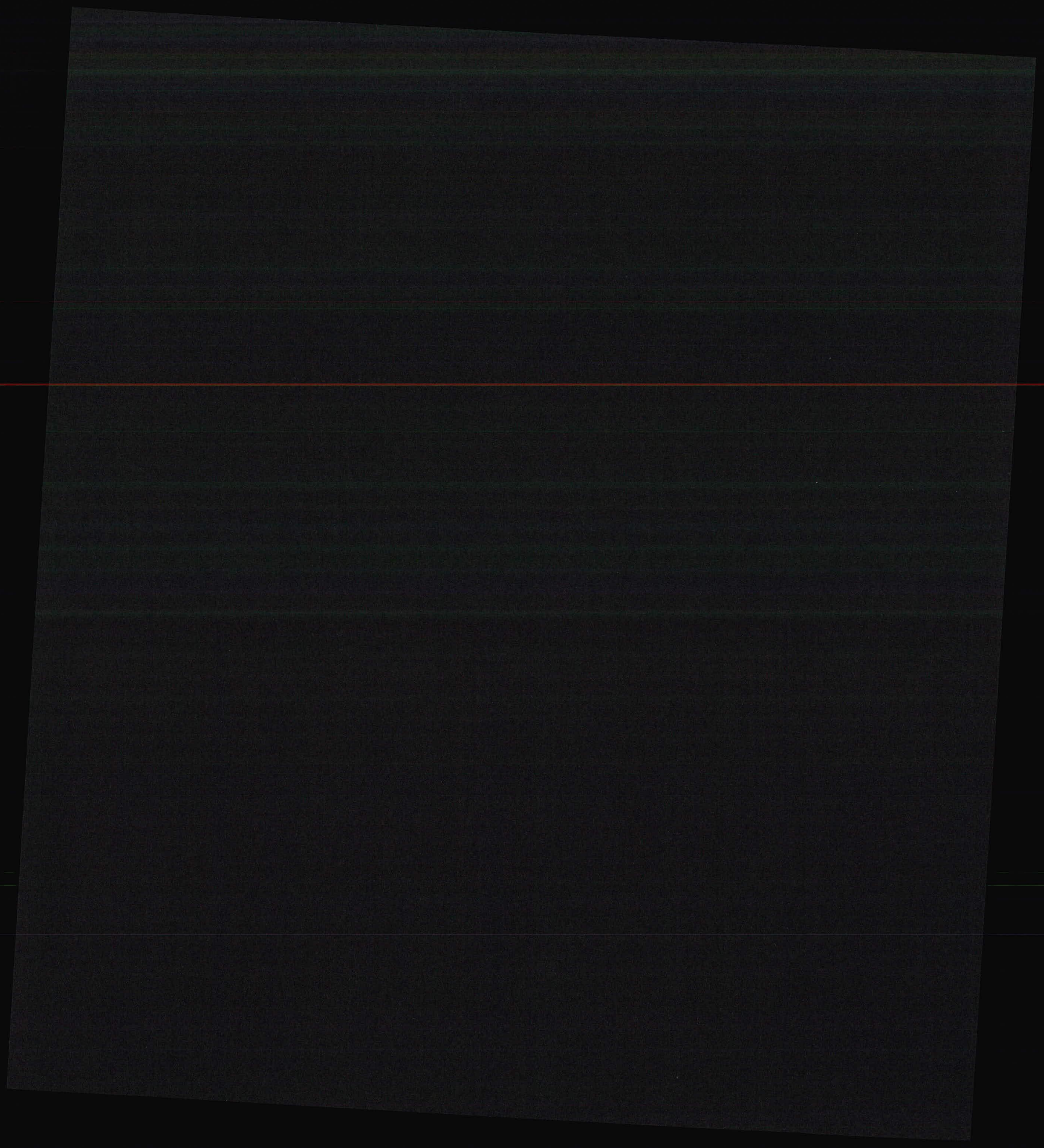
Het was een handgeschreven envelop, die maakten Sex altijd zeer nieuwsgierig. Dit handschrift was oud noch jong, vrouwelijk noch mannelijk, intelligent noch dom, en toch was het op raadselachtige wijze niet karakterloos. Sex zag eerst dat de postzegel niet was afgestempeld, en maakte de brief toen open.

Geachte Sex,

Ik dacht dat u wel geïnteresseerd zou zijn in deze foto van mijn longen. Is nog niet zo lang geleden gemaakt bij een routinekeuring. De dokters schrokken zich een hoedje, zulke longen hadden ze nog nooit van hun leven gezien, zowaar als ze een witte jas droegen. 'Een en al rook!', riep een van hen uit. Maar het gekke is, ik voel me kiplekker, nooit hoesten, geen bronchitis, geen ademnood, niet piepen of niks.

Leve mij, leve u,

C
a o
s

shot 7, take 2

Sex wist niet hoe hij het had. Wat een brutaal wijf, dacht hij, en dan zichzelf ook nog voorstellen als een medisch wonder! Het hoogmoedige type dat denkt dat het eeuwig zal doorleven, zelfs als het al lang niet meer ademt!

Met deze honende woorden verhulde hij slechts hoe mateloos de brief hem fascineerde. Met grote ogen keek hij naar het rondje van de vier letters, die trouwens ieder voor zich ook een en al ronding waren. Hoe moest hij ze lezen? Met de klok mee las hij Cosa, tegen de klok in Caso. En toen hij de letters gewoon van boven naar onder en van links naar rechts las, slikte hij even: Caos stond er.

Hij dacht even diep na. Zoals Caos Wanorde betekende, zo betekende Cosa Ding en Caso Toeval. En behalve deze veelzeggende betekenissen zag hij nu ook dat de drie lettercombinaties elk een verborgen weergave van een som bevatten. Netjes onder elkaar op een briefje schreef hij:

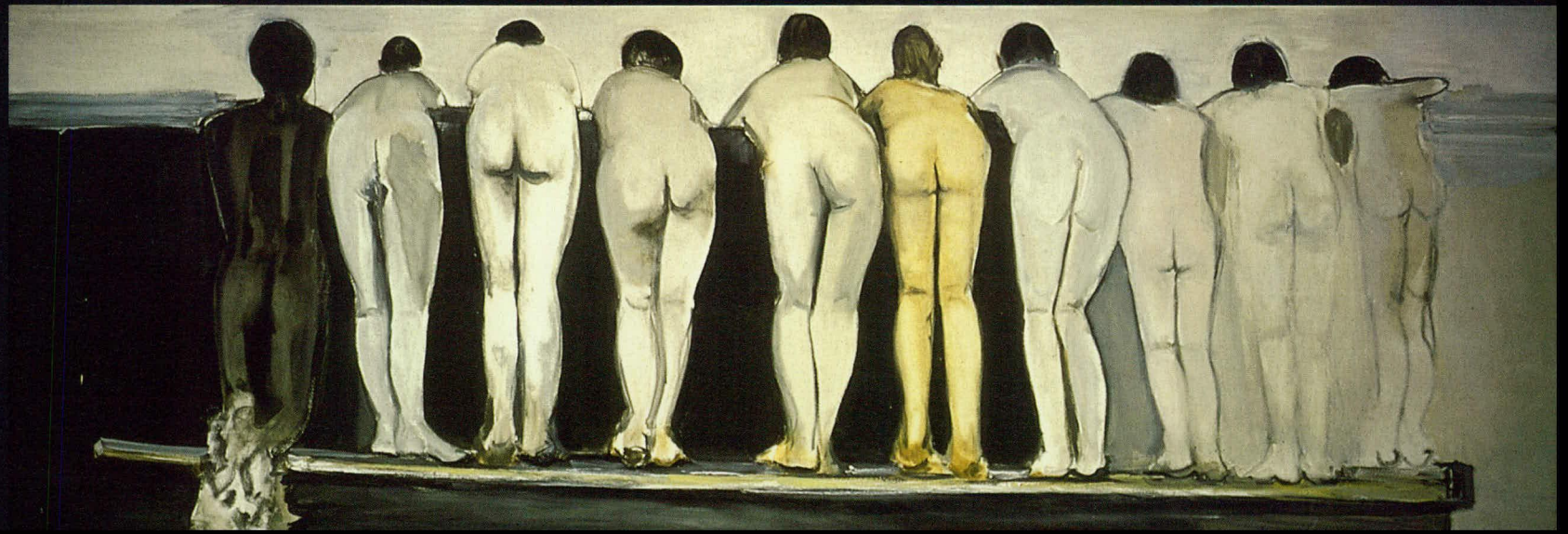
Cosa (Ding)	3+15=19-1
Caso (Toeval)	3+1=19-15
Caos (Wanorde)	3+1+15=19

Hij stond perplex, had het gevoel iets zeer bijzonders op het spoor te zijn. Opeens bestond er voor hem in het hele universum geen naam meer die mooier was dan deze drieëenheid: een toonbeeld van orde, en tegelijk zo mysterieus. Wat was, daarbij vergeleken, zijn eigen naam toch verschrikkelijk plat...

Maar hij riep zichzelf een halt toe, het had geen zin nu zo afbrekend over zichzelf te gaan denken, alleen vanwege dat vreemde briefje. Het was beter de affaire even te laten rusten en zijn aandacht op iets anders te richten. Hij besloot een wandeling te gaan maken.

De zon scheen volop, hij was blij dat hij buiten was. Niet dat hij erg om zich heen keek of zich veel aantrok van wat er op straat gebeurde, hij beperkte zich vooral tot lopen en dagdromen. 'Wat een week,' zei hij bij zichzelf, 'ik loop en ik dagdroom en dat is 't.'

Maar bij het oversteken van een brug vroeg hij zich af of het nog wel louter dagdromen waren die in hem omgingen, want alles wees erop dat het toch echt de werkelijkheid zelf was waarin hij een rij van wel tien naakte vrouwen over de borstwering zag leunen.

shot 8, take 3

Sex schrok, met dit soort beelden wilde hij zich deze week helemaal niet inlaten! Vliegensvlug zette hij dezelfde stappen die hij zojuist nog vooruit had gezet nu in achterwaartse richting, als in een terugdraaiende film. Maar hij kon zijn passen niet meer ongedaan maken, de vrouwen hadden de vreemde bewegingen achter hun rug al in de gaten. Sommigen draaiden zich om, en plotseling begon er een te roepen: 'Sex! Sex!' Onze held zette het op een lopen, waarop een toenemend aantal vrouwen zich bij de roepende aansloot. Hoe harder hij wegliep, hoe voller hij het hoorde klinken: 'Sex! Sex!'

Gelukkig wist hij via een paar zijstraten vrij snel aan het geroep te ontkomen. Toen hij niets meer hoorde haalde hij diep adem en schoot Het Koffiehuis binnen, waar hij een dubbele espresso en een broodje bestelde. Hij zonk neer op een stoel en probeerde te begrijpen wat hem zojuist was overkomen. Hij haalde zich de brugscène weer voor de geest en zag hoe hij, als enige man van de hele stad, wegrende voor de aanblik van een paar vrouwenbillen. Ook zag hij nu helder voor zich dat er op het hoofd van de vrouw die hem als eerste had toegeroepen, rode haren groeiden: het was hetzelfde hoofd dat hem gisteravond in Het Café had toegesproken, het hoofd dus van de vrouw die hem vanochtend dat briefje had toegespeeld.

'Hoe is het mogelijk!' beet hij zichzelf toe. Hij stond op, wierp een paar munten op tafel voor zijn nog onaangeraakte consumpties, snelde Het Koffiehuis uit en zette weer koers naar de brug.

Maar daar was geen vrouw meer te bekennen. Waren ze in de rivier gedoken met z'n tienen? Nee, ook in het water geen spoor. Uiterst vreemd. Moest hij aan zijn waarneming gaan twijfelen? Onzeker, in de vage hoop op een of ander verhelderend signaal, bleef hij bij de brugleuning rondhangen.

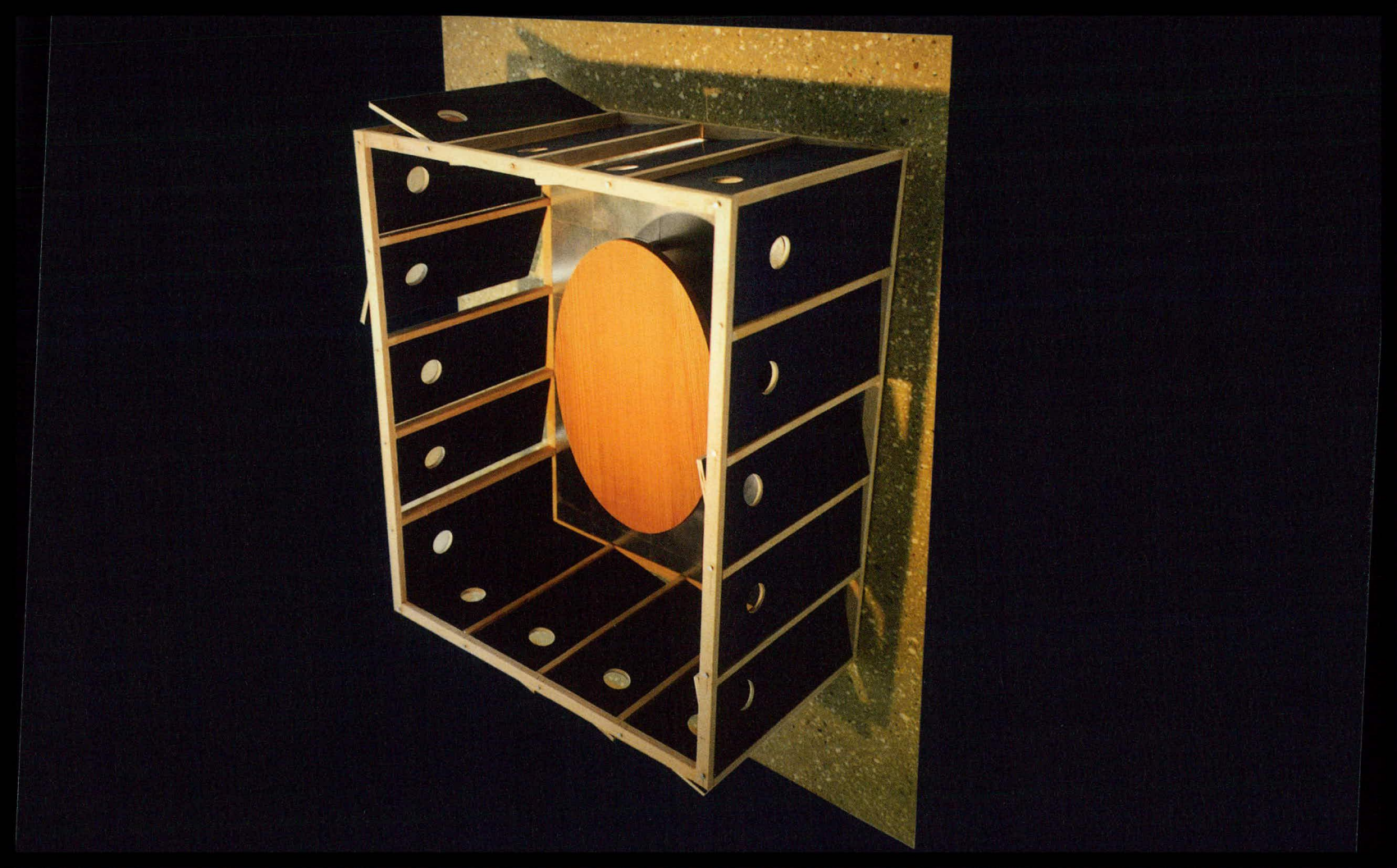
Hij had daar al uren gestaan toen er een man kwam aanlopen die een net iets te grote doos probeerde te torsen. 'Zou u zo vriendelijk willen zijn mij even te helpen?' vroeg hij. 'Het is maar een klein stukje, mijn auto staat vlak over de brug.'

'Geen probleem,' zei Sex, die wel toe was aan een verzetje.

'Erg aardig van u. Ik werk als psychiater in dat gele gebouw daar, ziet u, en vandaag is mijn verbouwde spreekkamer opgeleverd. Dit is de maquette, die wil ik nu aan mijn jongens geven. Dan kunnen ze alvast een beetje vadertje spelen, begrijpt u?'

'Ik zou die maquette eerlijk gezegd wel even willen zien,' zei Sex. 'Kan dat?'

shot 9, take 3

'Prachtige strakke vormen,' zei Sex toen het ding was uitgepakt, 'heldere mathematische verhoudingen. De ellipsvormige tafel, 2:3 neem ik aan, de kamer zelf, 4:5 zie ik, cirkels in de deuren...'

'Weet u wat,' zei de psychiater toen hij even later de kofferbak van zijn auto dichtgooide, 'komt u mij eens opzoeken, dan kunt u mijn kamer in het echt zien. U heeft mij geweldig geholpen, de deur staat altijd voor u open.'

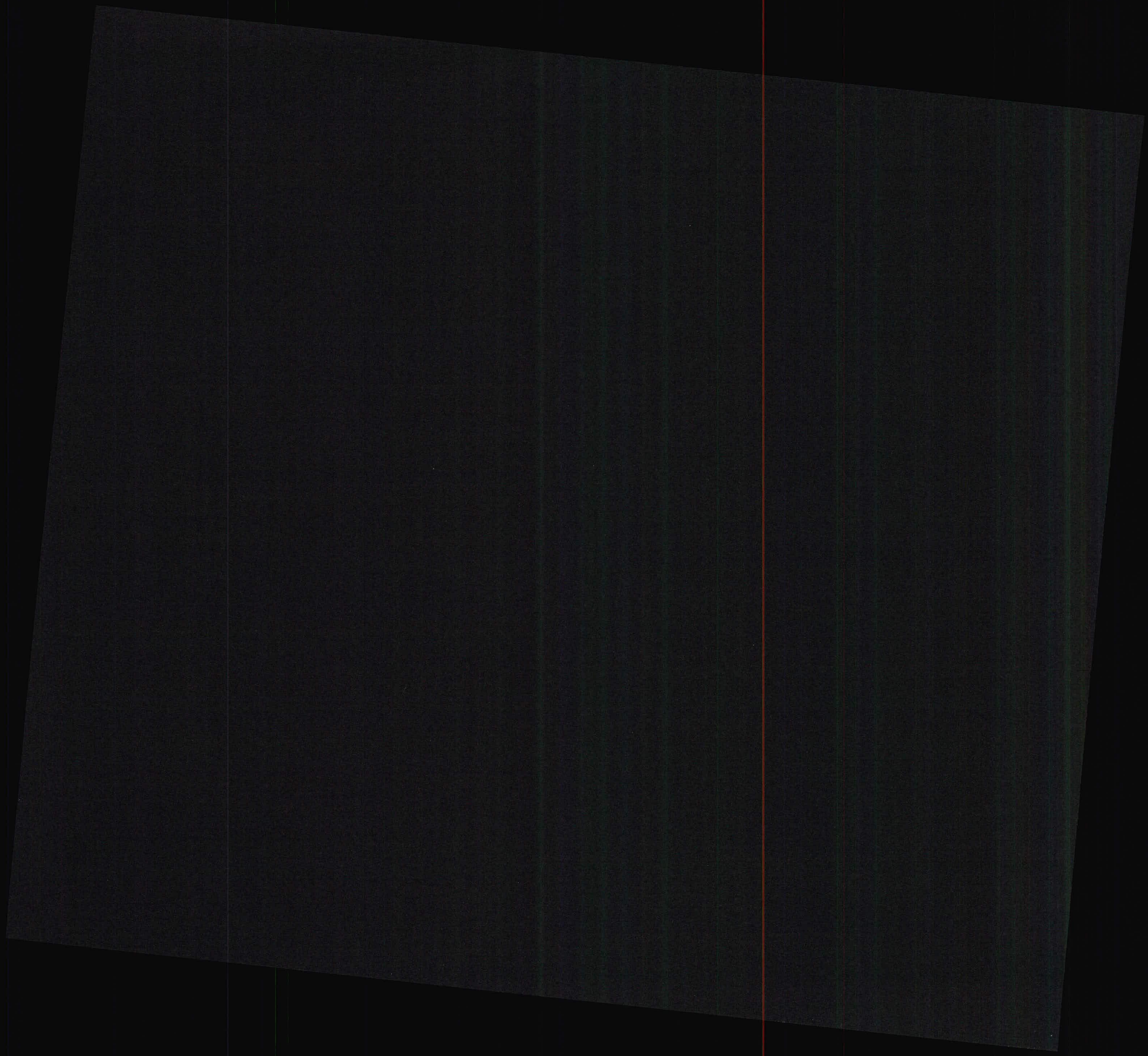
'Met genoegen,' zei Sex, en hij stak zijn hand op toen de auto wegreed, alsof hij een oude vriend uitzwaaide.

Zo keerde hij toch nog welgemoed terug naar huis. Op de deurmat lagen onverwacht nog wat poststukken, maar allemaal in de categorieën ongewenst. In no time zat hij aan de fijne kant-en-klaar maaltijd die hij onderweg bij een veelgeprezen traiteur gekocht had. Het maal smaakte als de opmaat voor een ontspannen avond.

Met een instant-cappuccino ging hij op de bank zitten. 'Ik zit hier in vrijheid!' sprak hij bemoedigend tot zichzelf, zich ervan bewust dat die vrijheid nog niet helemaal honderd procent was. Maar wat niet was kon nog komen, hij hoefde nog slechts een paar obstakels op te ruimen. Zo zat er in zijn hoofd die zeurende ongerustheid over zijn ogen. Niet dat er iets aan mankeerde, hij zag nog altijd voortreffelijk en zonder bril. Zijn zorgen betroffen eerder de vraag of hij bij vlagen niet *te veel* zag. Die naakte vrouwen van vanmiddag bijvoorbeeld: de eerste keer bij die brug zou hij nog gezworen hebben dat ze er werkelijk waren, maar sindsdien was er in zijn hoofd over het ja of nee van hun feitelijke aanwezigheid ieder uur een vraagteken bijgekomen.

Maar hij moest vooral nuchter blijven. In voorkomende gevallen moest hij voortaan gewoon aan omstanders vragen of zij óók zagen wat hij zag. Daar was niks geks aan. Hij had weleens gelezen dat het zelfs onder de beste wetenschappers voorkwam dat ze hun ogen niet geloofden. Hoe groter hun ontdekkingen waren, hoe meer ze van collega's moesten horen dat ze beslist niet hallucineerden.

Deze en andere gedachten kalmeerden hem grotendeels, zodat hij met een gerust hart ging slapen. Maar al in de zeer vroege ochtend zat hij rechtop in bed. Hij had gedroomd dat hij op een paard over een eindeloze steppe galoppeerde, maar dat het beest kleiner en kleiner was geworden, steeds trager was gaan lopen en ten slotte geen poot meer had verzet. Hij had het tot bloedens toe de sporen gegeven, maar koppig als een ezel was het stil blijven staan tot het niet meer kon, en toen levenloos ineengezegen.

shot 10, take 3

Onder de douche dacht Sex na over zijn droom en over de gelijkenis met de droom van gisteren. In beide gevallen onafzienbare vlakten (zee en steppe) en nietige vervoermiddelen (bootje en paardje), die in beide gevallen bleven steken in de volstrekte verlatenheid. Zulke nare dromen had hij nooit eerder gedroomd. Waren ze de prijs voor de vrijheid?

Dat was een vraag die hij mooi kon stellen aan de psychiater van de maquette, als hij die toch een keer zou gaan opzoeken. Maar wanneer eigenlijk? Waarom niet meteen nu? Wat had het voor zin te wachten tot zijn nieuwe vriend hem was vergeten?

Toen hij niet veel later het gele gebouw aan de rivier binnenliep, zag hij, begeleid door het geluid van doorspoelen, juist iemand een wc-deur uitkomen. Het was 'm, de psychiater zelf!

'Zo, bent u daar al?' riep deze. 'Nou welkom hoor, komt u maar gauw mee, dan zal ik u mijn kamer laten zien. Kijk, hier is ie.'

'U ziet wel,' zei de man toen ze binnen stonden, 'onze inspiratie heeft vooral gelegen bij de peepshow. En welbewust hoor! Ik behandel namelijk vooral voyeurs en exhibitionisten. Bij de exhibitionisten ga ik tijdens de therapie steeds achter een andere deur staan terwijl zij op tafel dansen, en bij de voyeurs dans ik zelf. Maar ook voor lijders aan een Meervoudig Persoonlijkheidssyndroom is dit een beste behandelkamer, want die kunnen hier door meerdere deuren tegelijk naar binnen. En u, wat doet u, als ik vragen mag?'

'Directeur van het Centrum voor Mooie Uitwassen,' zei Sex. 'Dat wil zeggen, normaal gesproken. Deze week ben ik vrij.'

'Het Centrum voor Mooie Uitwassen, wat een geweldige naam! Is die te koop? Ik zou hem hier graag op de gevel plakken. Want een Centrum voor Mooie Uitwassen is precies wat dit gebouw ook is. Heb ik het goed dat wij in ongeveer hetzelfde schuitje zitten?'

'Dat weet ik niet,' zei Sex, 'maar over schuitje gesproken, ik heb deze week gedroomd dat ik in een heel primitief bootje, zelfgemaakt van een olievat, midden op de oceaan dreef en nooit meer weg kon roeien omdat ik met staven aan de oceaanbodem vastzat.'

'Heel interessant! Vast op de oceaan, jaja, heel mooi. Te mooi om nu zomaar even af te doen. Kunt u donderdagochtend om elf uur?'

Sex begreep dat de man aan het werk moest, nam gauw afscheid, beloofde donderdagochtend terug te komen en verliet het gebouw.

Toen hij enige tijd later zijn voordeur naderde bromde hij, met het oog op de post: '252'. Dat had 331 moeten zijn. Die ene gewenste geadresseerde was een breed uitgevallen prentbriefkaart.

shot II, take 2

Hij keek eerst naar de afbeelding, draaide de kaart toen om en herkende onmiddellijk het handschrift en de ondertekening. Ook zag hij de opnieuw ongestempelde postzegel. Hij las:

Matroos Sex. Leve het water, de rest komt later.

C
a o
s

Sex stond verstomd. Wat was dit, speelden de roodharige vrouw en de psychiater onder één hoedje? Van de vrouw alleen kon de kaart onmogelijk zijn: de droom met het bootje, waar overduidelijk op werd gezinspeeld, had hij verteld aan niemand anders dan de psychiater. Maar de psychiater kon de kaart ook niet in z'n eentje gestuurd hebben, want gisterochtend toen die brief in hetzelfde handschrift kwam, kenden de psychiater en hij elkaar nog niet eens!

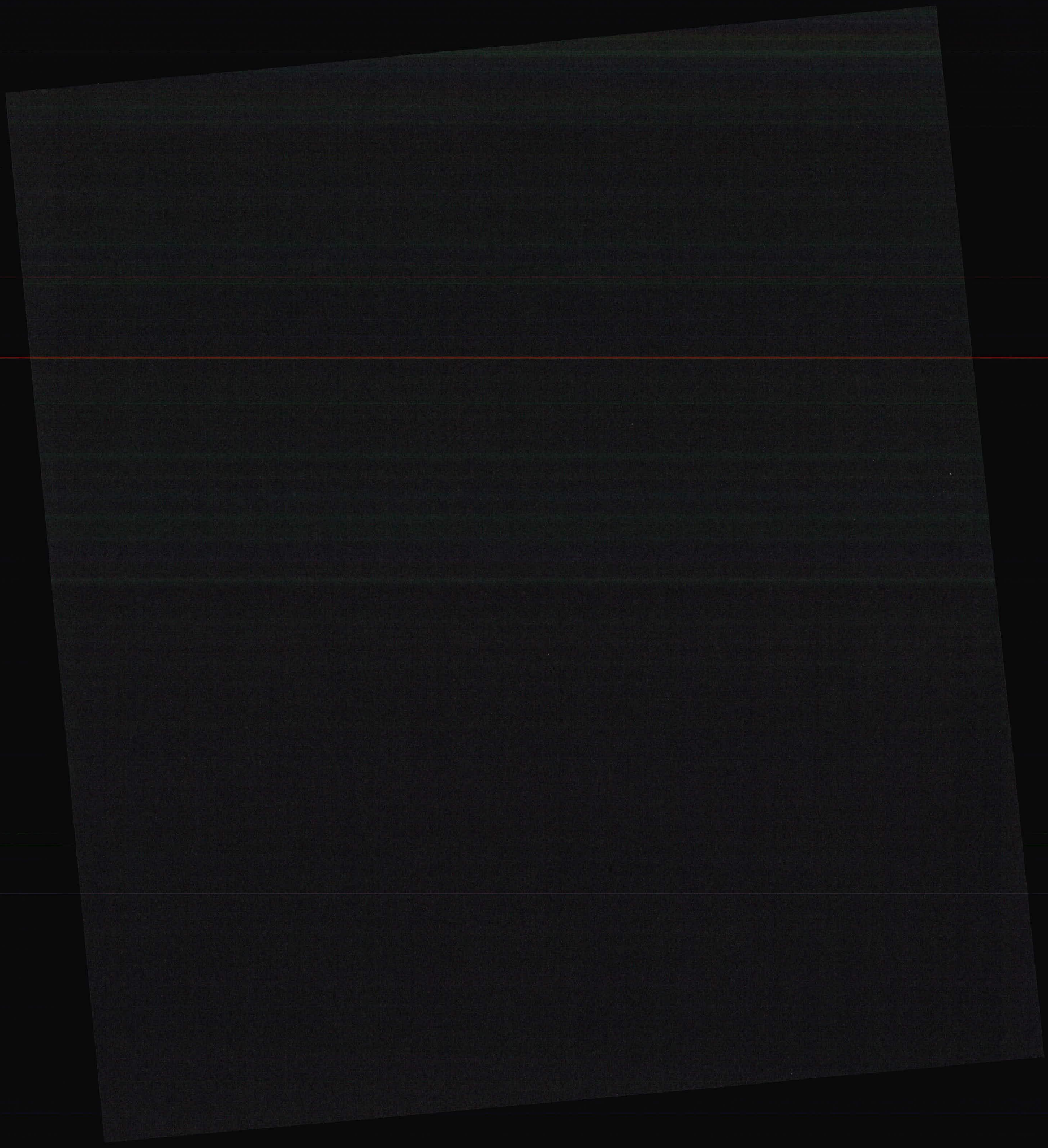
Sex voelde een felle pijnscheut door zijn borstkas flitsen. Zo hard als hij gisteren nog weggelopen was voor de vrouw, zo onverdraaglijk vond hij het vandaag dat hij haar met de psychiater moest delen. Het idee dat die twee zich samen vrolijk hadden gemaakt over die schipbreukelingendroom van hem! En dan hadden ze die vrolijkheid ook nog binnen de tijd die het hem gekost had om van het gele gebouw naar zijn huis te komen, op zijn deurmat weten te deponeren!

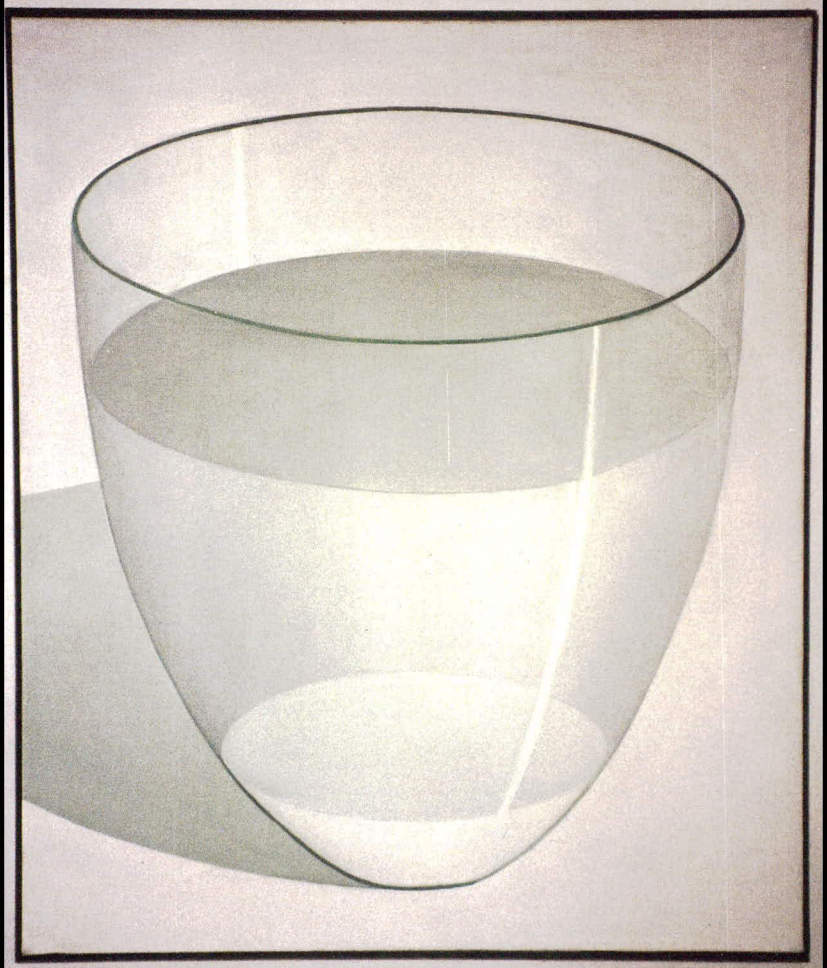
Sex wist niet wat hij moest doen. Hij wist alleen dat hij zich op zou vreten als hij thuis zou blijven, dus zat er niets anders op dan maar weer te gaan wandelen. Al lopend dacht hij aan zijn bezoek aan de psychiater, overmorgen. Hij nam zich voor zich strikt te beperken tot waar hij voor kwam, de bespreking van zijn dromen, en niets te laten blijken van zijn vermoedens over de contacten van de psychiater. Hij zou de droom met het paard vertellen, en na afloop gauw naar huis gaan om te kijken of er bij de post weer een brede prentbriefkaart lag, deze keer bijvoorbeeld met ruiters in plaats van matrozen. Als dat gebeurde wist hij in ieder geval weer meer.

Hij was voldaan over dit plan en ging weer op huis aan. Maar onderweg stapte hij nog wel even een apotheek binnen, op zoek naar een pilletje om droomvrij te slapen. Zulke pilletjes hadden ze niet, maar hij kreeg wel een doosje mee waarin tien poeders zaten.

's Avonds voor hij naar bed ging loste hij het hele doosje op in een groot glas water. Hij verheugde zich op een nacht waarin hij eindelijk eens helemaal vrij zou zijn. Toen hij het glas aan zijn mond zette zei hij: 'Leve het water, de rest komt later.'

SALZGESÄTTIGTES BILD

shot 12, take 2

Sex vertraagde zijn ontwaken zo lang mogelijk, want dit was een slaap waarvan hij moest en zou nagenieten. Werkelijk een voorbeeldslaap: lang, diep en tot in alle kieren droomvrij. Helemaal opgerold onder de vlag van Tsjaad zong hij in stilte een loflied op de knappe farmaceuten, die net zo makkelijk met een poeder een droom uit je slaap haalden, als met een pincet een angel uit je vlees.

Wat voor dag was het vandaag? Natuurlijk, woensdag, de middelste dag van zijn vrije week. En als de voortekenen niet bedrogen zou het weleens de eerste echt vrije dag kunnen worden, met precies de juiste hoeveelheid werkelijkheid, niet te veel en niet te weinig. Ja, hij had goede hoop dat het leven zich vandaag nou eens niet op zou dringen, niet in zijn volte en ook niet in zijn leegte.

Ineens had hij een lumineus idee. Als hij vandaag nou eens de hele dag in bed bleef met een boek! Ja, dat zou heerlijk zijn. Hij sprong overeind, snelde naar beneden en ging handenwrijvend voor zijn boekenkast staan. Waar stonden ze, die meesterwerken die hij ooit gekocht had en bewaard voor juist deze gezegende momenten?

Zijn oog viel op *The bonfire of the vanities* van Tom Wolfe, al zeker tien jaar ongelezen op de plank. Hij pakte het boek, zag dat het 690 bladzijden telde, sloeg het open bij de Proloog en begon:

"And then say what? Say, 'Forget you're hungry, forget you got shot inna back by some racist cop - Chuck was here? Chuck come up to Harlem -'" Nee, dacht Sex, daar heb ik nu geen zin in, in dat soort praatjes. Chucks en cops moeten nog even wachten.

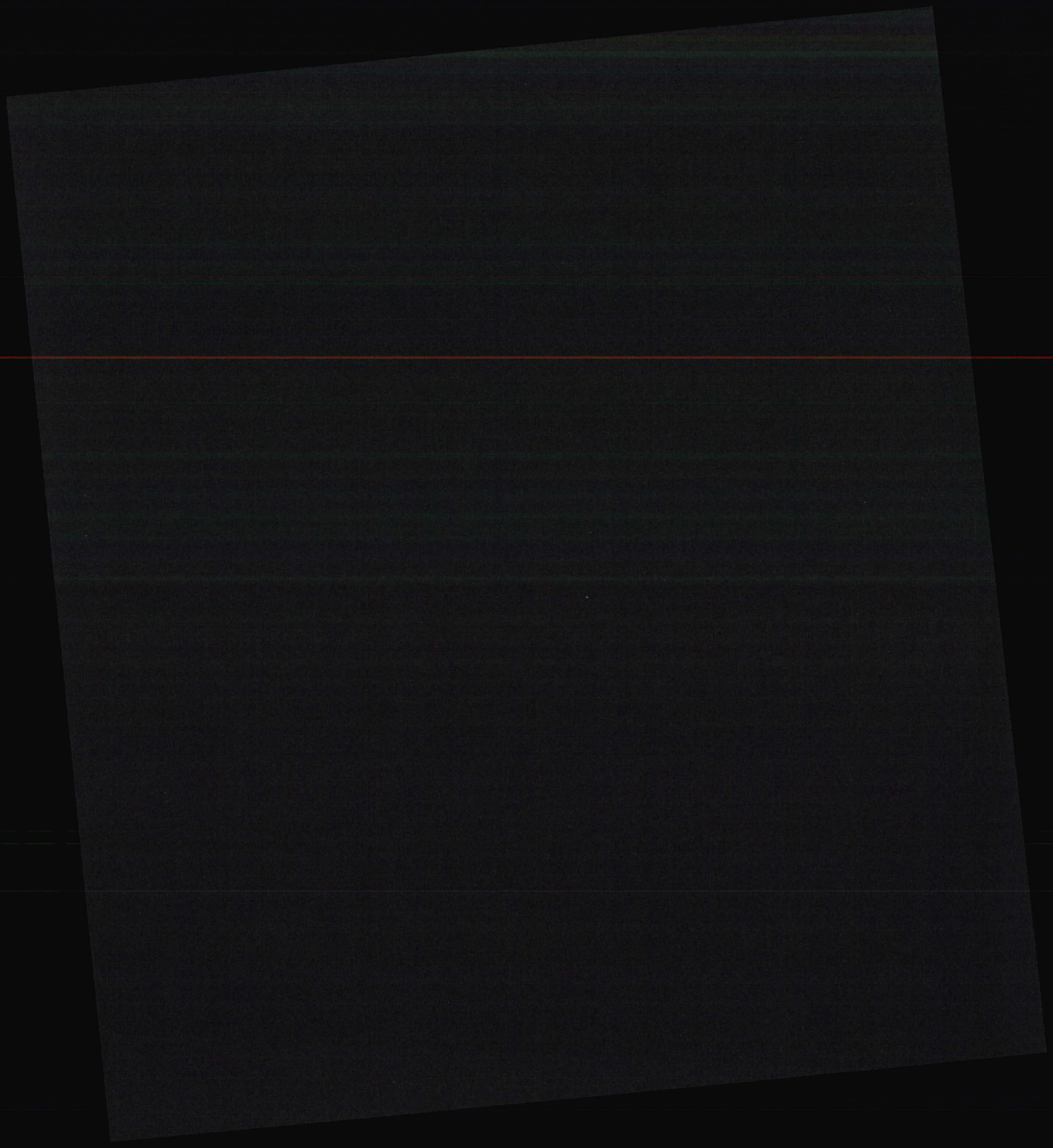
Wat dan? Ja, *De naam van de roos* van Umberto Eco, al vijftien jaar in zijn bezit en nog maagdelijk onaangeroerd. 563 pagina's zag Sex, en een hoop Latijn. Hij zocht opnieuw naar de Proloog.

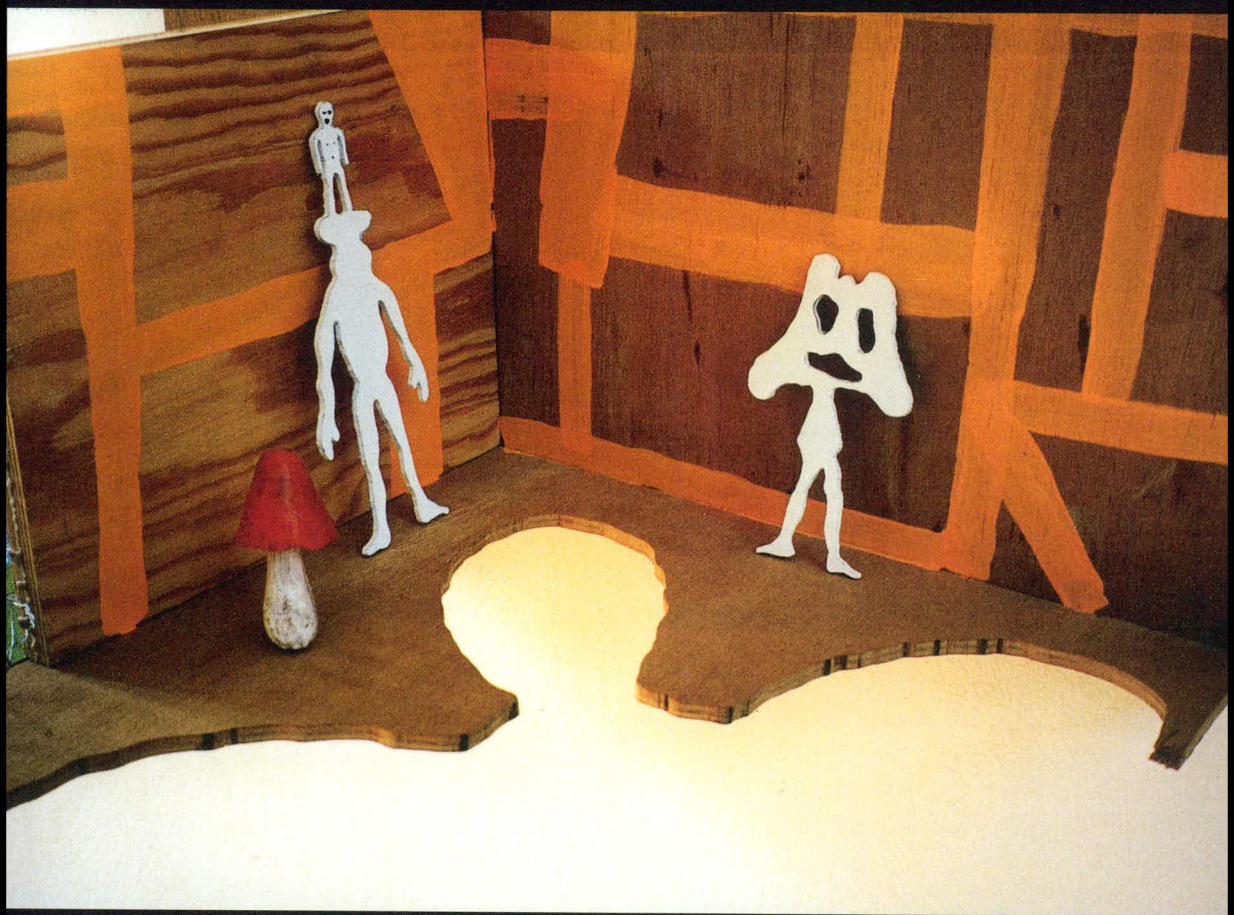
'In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God.' O nee, ook dit was niet het geschikte boek. Voor God en het Woord met een hoofdletter was Sex vandaag al evenmin in de stemming als voor straattaal en racisten.

Wat nu? Zou hij eens - ja, het sprookjesboek uit zijn kinderjaren! Al een eeuwigheid niet meer aangeroerd maar verre van maagdelijk. Dit boek had hij verslonden als geen enkel ander in zijn leven.

Maar toen hij zijn hand ernaar uitstrekte, werd hij bevangen door een vreemde duizeling. Hij had het gevoel dat hij verdubbelde, dat hij zichzelf boven het hoofd groeide. Het bonkte in zijn hersens alsof hij er zelf bovenop stond te stampen. Hij leunde achterover tegen de muur en opeens verschrompelde zijn lichaam weer terwijl zijn hoofd ontzettend uitdijde, als bij een oude kabouter.

shot 13, take 2

Misschien ben ik te enthousiast opgestaan, dacht Sex zodra hij zijn bed weer had bereikt. Of zouden die tien poeders van gisteravond er toch een paar teveel zijn geweest? Als dat zo is zit er niks anders op dan het maar even uit te zieken. Ik hoop dat ik nog een beetje kan slapen.

Die wens ging niet in vervulling, maar hij bleef toch liggen omdat zich oprichten weer duizelingen dreigde mee te brengen. Hij luisterde naar de stadsgeluiden buiten, een mengsel van hoofdzakelijk vogelgefluit en autogeronk, tegen de achtergrond van een even onbestemd als ononderbroken ruisen. In de verte hoorde hij een regelmatige dreun, waarvan hij niet precies kon uitmaken wat het was. Een heimachine? Of was het juist helemaal niet in de verte, maar juist akelig dichtbij en nog steeds dat gestamp op zijn hoofd van zijn eigen voeten? Hij tilde zijn hoofd op van het kussen en legde het weer neer, en dat nog een paar keer. Maar het bleef moeilijk om uit te maken wat binnen was en wat buiten.

Misschien hebben die farmaceutische poeders wel de dreunknop in mijn hersens aangezet, dacht Sex treurig. Daar zit ik dan mooi mee! Want waarom weer uitgerekend de dreunknop en niet bijvoorbeeld de operaknop? Of de zachte zeewindknop?

Er kwam een abrupt einde aan dit gesomber toen Sex in de diepte van het huis de bel hoorde gaan, een geluid dat hem in één klap terugbracht in de wereld. Er stond zowel hoop als nieuwsgierigheid in hem op, hij sprong uit bed, schoot over zijn pyjama zijn ochtendjas aan en rende de trap af naar de voordeur. Door het matglazen ruitje zag hij een man op de stoep staan.

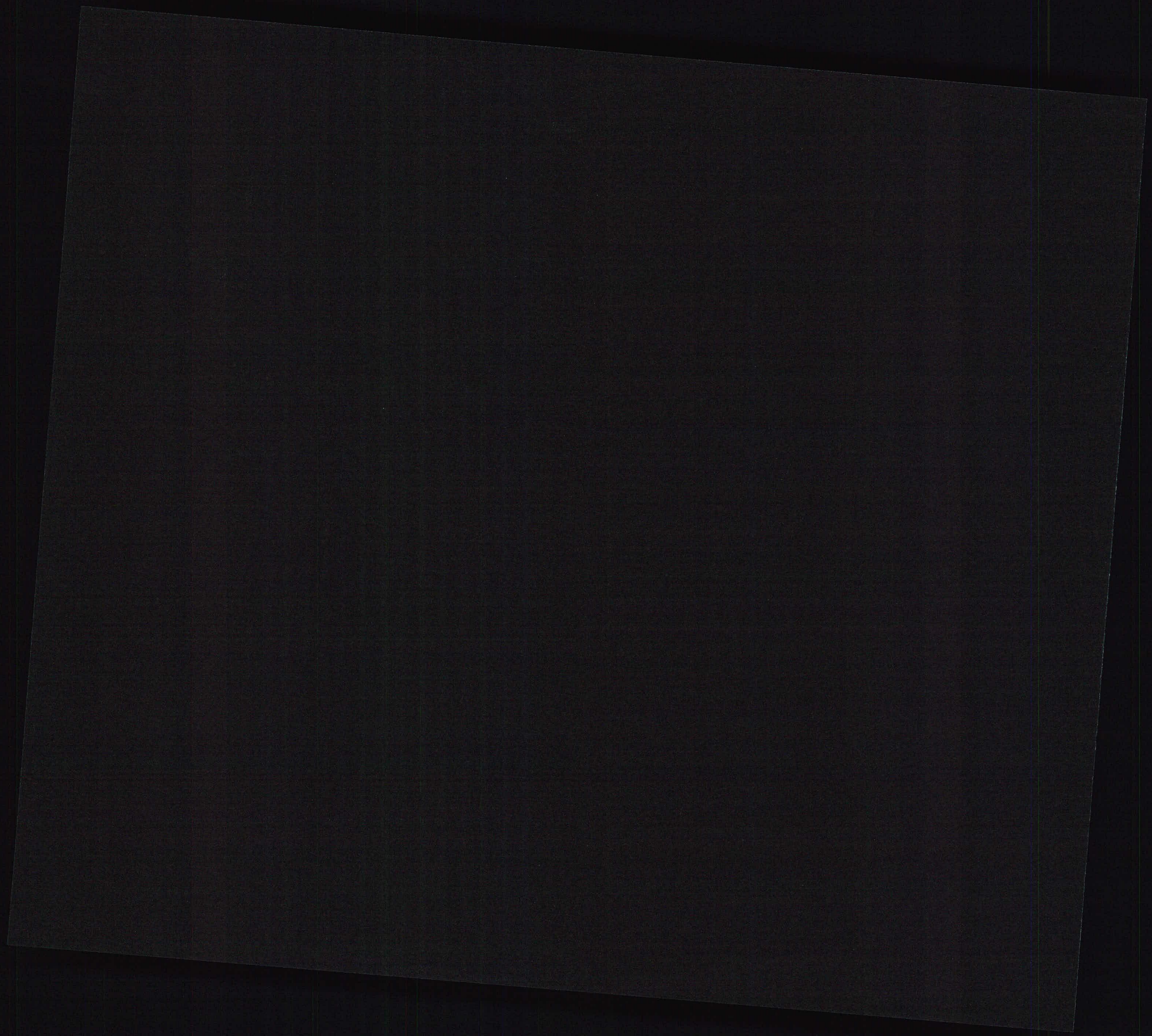
'Goedemorgen meneer,' zei de man, die met twee handen een tijdschrift in de lucht hield, 'mag ik u, geheel gratis en voor niets, en bovendien vrijblijvend, een proefnummer aanbieden van ons nieuwe verenigingsorgaan?'

Sex, die de man al herkend had, was verbluft. Hij keek naar het tijdschrift, waarop een ovale vorm was afgebeeld. Daar overheen was in vette letters de titel van het blad gedrukt.

'SCHREIEN,' las Sex hardop.

'SCHREIEN, op z'n Duits,' verbeterde de man. 'Alstublieft, bladert u er maar eens in. Dan zult u onmiddellijk het bewijs vinden dat wij SCHREEUWEN en niet HUILEN. Goedemorgen meneer.'

Sex nam het blad mee naar binnen, ging ermee aan tafel zitten en zag niets anders dan doodskreten, pagina na pagina.

shot 14, take 2

Sex bladerde van het ene doodshoofd naar het andere en wist niet wat hij ervan moest denken. Zou het toeval zijn dat de colporteur, na hun ontmoeting in Het Café, nu ook bij zijn deur aanbelde? Of was er sprake van een doelgerichte actie? Maar wat was dan het doel precies? En die vereniging waar de man ook nu weer over sprak, wat was dat toch voor een morbide club?

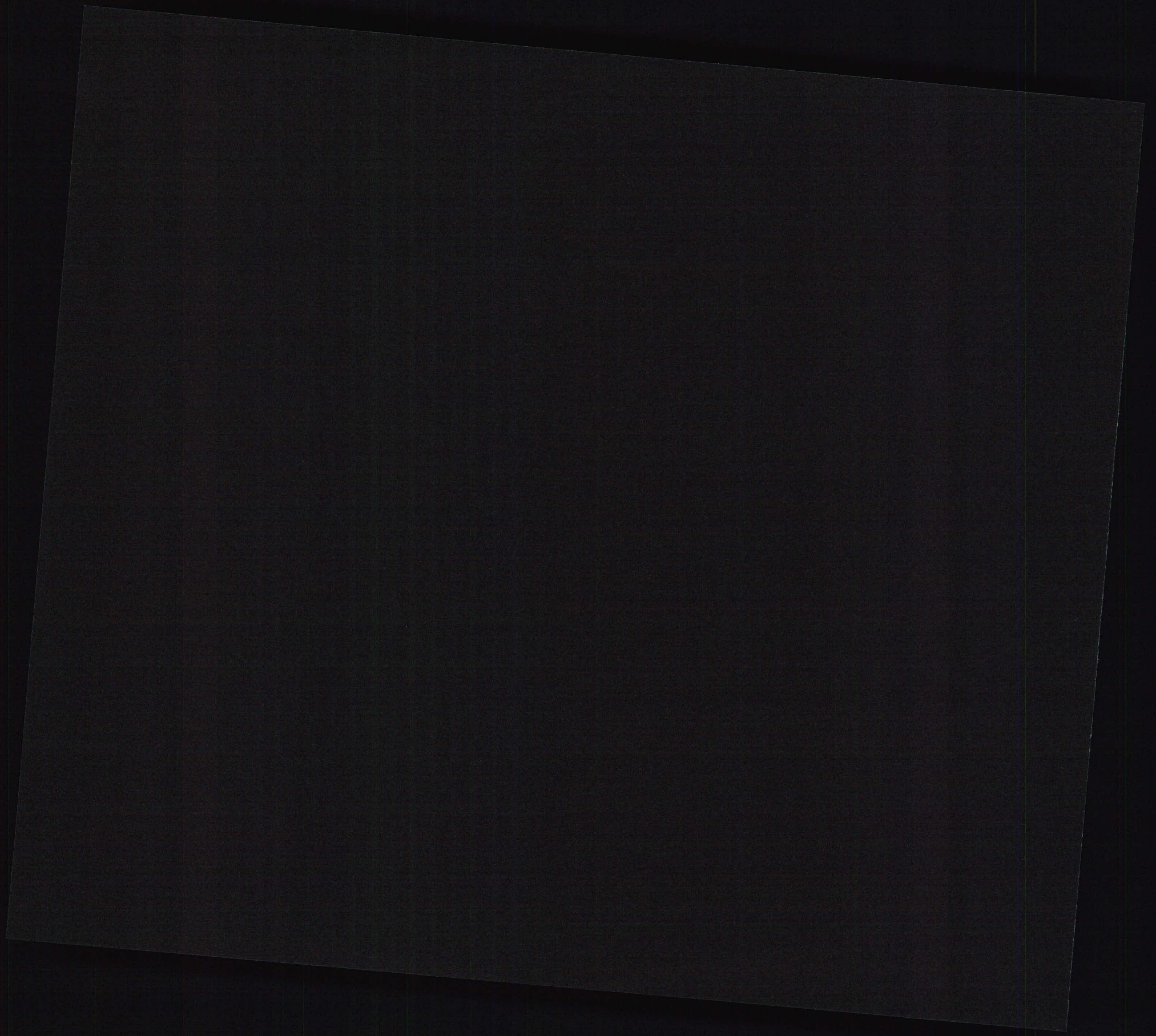
Nieuwe raadsels, die als gunstige bijwerking hadden dat Sex zich op slag weer behoorlijk gezond voelde. Van duizelingen merkte hij weinig meer en ook de hei- en hersengeluiden waren verdwenen. Dat nam niet weg dat zijn vrije week nu precies op de helft was, terwijl hijzelf nog niet voor een kwart greep had op de plaatsgrijpende gebeurtenissen. Hij probeerde wel iedere morgen op te staan met een onbevangen 'pluk de dag'-houding, maar voorlopig kwam hij daar niet veel verder mee. Zo langzamerhand kreeg hij zelfs het gevoel dat de gebeurtenissen hem om die houding vierkant uitlachten.

Hij wilde naar buiten, naar een frisse, kalmerende omgeving! Met de bus naar het bos dan maar. Het moest al heel gek lopen als hij daar, in die heldere lucht tussen het lover, de raadsels niet een beetje dichter bij een oplossing kon brengen.

Toen hij het bos in liep, dacht hij weer aan het tijdschrift met de schreeuwende doodshoofden. De ovale monden hadden van alles en nog wat bij hem opgeroepen, maar nu pas... wacht even, hij had het blad bij zich gestoken, waar was het... verdomd! Wat er op het omslag stond, was een van boven genomen foto van de ovale tafel van de psychiater! Nee maar, dacht hij, het zal toch niet zo zitten dat - zo zat het dus duidelijk wèl: de colporteur had een connectie met de psychiater, zoals de psychiater die had met de roodharige vrouw, en de roodharige vrouw met de colporteur. Want die laatste twee waren natuurlijk zondagavond in Het Café al twee handen op een buik geweest. Dat hij dat niet eerder had ingezien!

Hij snoof zo diep mogelijk, om in één keer alle boslucht in te halen die hij binnen kon krijgen. Ja, hij wist bijna zeker dat hij zich tussen de drie punten van een driehoek bevond. Maar hij weigerde zich daardoor gevangen te voelen. Was het doel van zijn bezoek aan het bos niet volledig bereikt? Begreep hij niet veel meer dan toen hij kwam? Zeker, en hij kon dus tevreden naar huis.

Maar zijn tevredenheid was van korte duur. Want eenmaal thuis had hij net een pot thee op het lichtje gezet toen hij achter zijn huis een schreeuw hoorde, door merg en been, als van een varken dat gekeeld werd. Hij sprintte naar de achterdeur en zag tegen de muur van het tuinhuisje het bewegingloze lichaam van een vrouw liggen.

PLAYERS

shot 15, take 2

Even snakte Sex naar adem, alsof hij de hele middag traangas had geïnhaleerd in plaats van boslucht. Zonder enige aarzeling had hij in het slachtoffer de roodharige vrouw herkend, en er schoten allerlei panische gedachten door hem heen. Maar gelukkig had hij, nog net voor hij de verkeerde dingen wilde gaan doen, de tegenwoordigheid van geest om zich de lering te herinneren die hij had getrokken uit de affaire met de naakte vrouwen op de brug, toen hij zijn ogen niet geloofd had. Hij moest er snel getuigen bij halen!

In de doodstille straat zag hij niemand, dus liep hij naar het huis van de buren. Hij belde, wachtte een paar seconden die wel uren leken en verloor zijn geduld. Hij liep naar de andere buren.

'Ja,' hoorde hij door de intercom.

'Sex hier, hallo. Zeg, er is bij mij iets vreemds gebeurd, zou jij even kunnen komen? Het is nogal dringend.'

'Wat is er gebeurd dan? Ik zit net in bad, zie je.'

'O zo. Nee, laat dan maar, doe geen moeite. Bedankt hoor!'

Wat moest hij doen, de overburen? Of zaten die misschien ook in bad? Kon hij het lijk wel zo lang alleen laten? Nee, dat kon hij niet, hij moest nodig even terugkeren, want straks...

Maar het was al te laat! Tot zijn ontzetting zag hij, meteen toen hij de tuin betrad, dat het toch weer gebeurd was: het lichaam was spoorloos verdwenen. Als een gek begon hij rond te snuffelen op de plek des onheils, maar nog geen vezel was er achtergebleven.

Verslagen sjokte hij naar binnen. Hij vervloekte de pot thee die daar truttig op hem wachtte, en blies kwaad het lichtje uit.

Hij schrok op toen de bel ging. Voor de deur stond, met natte haren, de buurvrouw.

'Wat was er nou?' vroeg ze, toen Sex had opengedaan.

'Ach, ik was een beetje in de war. Maar het is al weer over, geloof ik. Lief van je om nog even te komen,' en hij sloot de deur.

'Die moet ik nog eens op de thee vragen,' zei hij hardop tegen zichzelf. 'Maar niet nu, nu ga ik onderzoek doen. Op naar Het Café!'

Hij liep met stevige pas, in de hoop in Het Café de barman te treffen die hem zondagavond bediend had. Wellicht wist die iets af van de roodharige vrouw, of anders wel van de colporteur.

Maar tot zijn verbijstering was Het Café gesloten. Voorgoed, opgeheven! De voorkant was finaal dichtgespijkerd. Toen Sex achterom liep, zag hij daar wel een deur openstaan, met daarachter een smalle gang waar een kaal peertje brandde. Onder een zelfgemaakt dartsbord lag een gigantische berg kapotte lege flessen.

shot 16, take 1

Juist op dat moment passeerde er een heer in een lange zwarte jas.

'Mijnheer, mag ik u misschien iets vragen?' vroeg Sex. 'Wilt u hier even naar binnen kijken en zeggen wat u ziet?'

'Wat ik zie? Ik zie een smalle gang die verlicht wordt door een kaal peertje, achterin op de wand een zelfgemaakt dartsbord en daaronder een gigantische berg kapotte lege flessen.'

'Goed, dank u, ik ben u zeer erkentelijk. Prettige avond nog!'

Sex liep naar huis door het halfdonker en schoot opeens in de lach. 'Dat Het Café is opgeheven is in ieder geval bewezen,' zei hij tegen zichzelf. 'Nu nog het bewijs dat het ook werkelijk heeft bestaan. Want alles is verschijning en verdwijning deze week, en alleen van een paar verdwijningen ben ik tamelijk zeker.'

De rest van de avond bracht hij door met ijsberen en nadenken over de roodharige vrouw en haar vriendjes. Als zij nou eens Cosa heette, zo overwoog hij, zou de psychiater dan Caso worden genoemd en de colporteur Caos, of omgekeerd? Hij stond daar uren bij stil - totdat alle uitgezette paden oplosten in wat hem nog het meest waarschijnlijk leek: dat de drie voortdurend van naam wisselden.

Hij ging vroeg naar bed want het was een drukke dag geweest. En morgenochtend had hij weer de afspraak met de psychiater.

Na een poederloze en desondanks droomvrije slaap, liep Sex, opnieuw in een onvervalste 'pluk de dag'-stemming, naar het gele gebouw. Om klokslag elf uur verscheen de psychiater in een van de vele deuren van zijn spreekkamer, en maakte een uitnodigend gebaar. Meteen toen ze binnen waren zei hij: 'Vertelt u maar.'

Snel maar gedetailleerd vertelde Sex zijn droom van het dode paardje. De psychiater wachtte tot hij was uitverteld en zei toen:

'Uw droom met dat bootje had mij al op het spoor van de dood gezet. Boten zijn bovenal vervoerders van de dode zielen, en een dode ziel was u, de veerman, al bijna zelf, want uw situatie was uitzichtloos. Deze droom bevestigt dat beeld: uw situatie is weer uitzichtloos, want u hebt uw eigen paard gedood. Weet u waar dat paard voor staat? Sex! De ruiter bent u zelf, het paard is uw sex.'

'Ongelofelijk!' zei Sex. 'Zijn dit wensdromen, denkt u?'

'Dat is een goede vraag. Te goed om nu zomaar even af te doen. Daar zou u dan een andere keer voor moeten terugkomen.'

Sex begreep de boodschap, dankte de man, en ging er vandoor. Maar toen hij nog even omkeek om te zwaaien, viel hij plat met zijn buik op de vloer. Hij had niet gezien dat er langs de wand, naast wat andere rommel, een grote ijzeren schoorsteenpijp lag.

'Let u niet op de troep,' hoorde hij de psychiater nog roepen.

shot 17, take 1

De fysieke schade viel mee: een lichte kneuzing van knie en elleboog, en een kleine schram boven de slaap. Maar mentaal was Sex behoorlijk geraakt. Vóór het gesprek had hij nog het gevoel gehad dat hij de zaak controleerde, hij had een duidelijke strategie uitgezet, wist meer van de psychiater dan de man kon bevroeden, en was in een opperbest humeur. Nu echter leek alle macht toch weer bij de ander te liggen. Die had, met zijn formele, haastige manier van doen, natuurlijk lang niet het achterste van zijn tong laten zien. Sex begreep wel dat hij niet mocht klagen, want de psychiater hoefde hem deze gratis consulten helemaal niet te geven. Hij had hem nota bene nog een nieuwe afspraak aangeboden. Maar Sex was blij dat hij daar even niet op in was gegaan. Voorlopig wist hij wel genoeg.

Toen hij zijn huis naderde vroeg hij zich af hoeveel bladzijden *De naam van de roos* ook weer had. 563? Goed, dan was dat vandaag het postgetal.

Precies raak! Vijf ongewenste ongeadresseerde, zes ongewenste geadresseerde en drie gewenste: een adreswijziging van zijn broer, een kaart van het Centrum voor Mooie Uitwassen met de namen van de meiden van de administratie en de zin *We missen je Sex*, en een bericht van het postkantoor dat er een pakket was aangekomen.

Wat een geluk, het goede postgetal! Dat gebeurde niet vaak. Dat boek *De naam van de roos* moest wel een toverboek zijn. Hij had zin om er, uit een soort dankbaarheid, meteen in te beginnen.

Maar eerst moest hij naar het postkantoor.

'Het pakket is zwaar ondergefrankeerd meneer, voor zo'n groot formaat,' zei de baliedame toen Sex aan de beurt was. 'Maar wegen doet het bijna niks, dus neemt u het maar mee. Voor deze keer.'

'Erg aardig van u!' zei Sex, maar zijn beleefdheid sloeg meteen om in ontsteltenis. Want de vrouw reikte hem dezelfde doos aan die hij maandag nog naar de auto van de psychiater had gedragen.

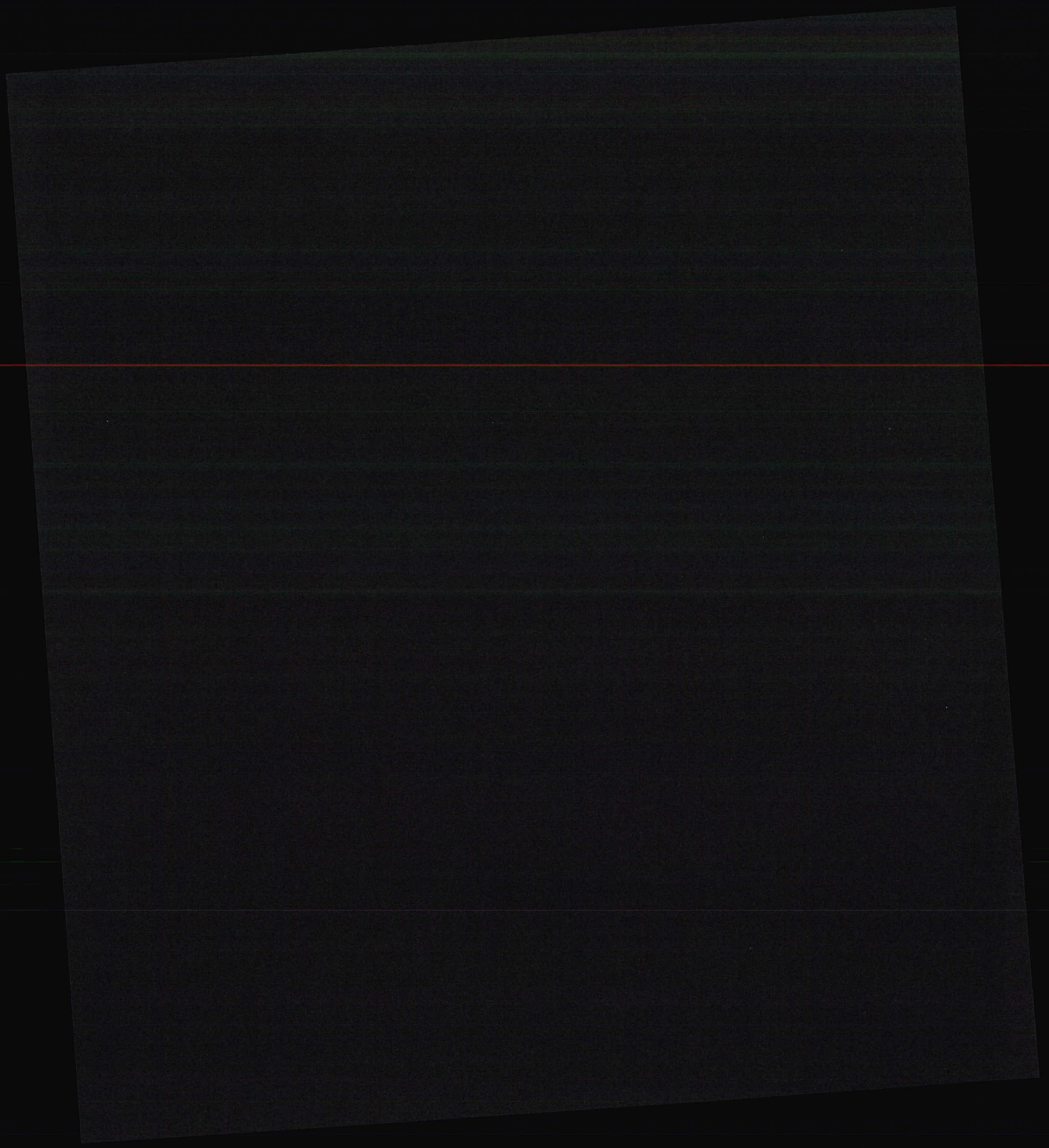
'Ja aardig hè,' lachte de vrouw. 'Ik zeg maar zo: voor Sex moet je af en toe iets door de vingers zien. Niet dan?'

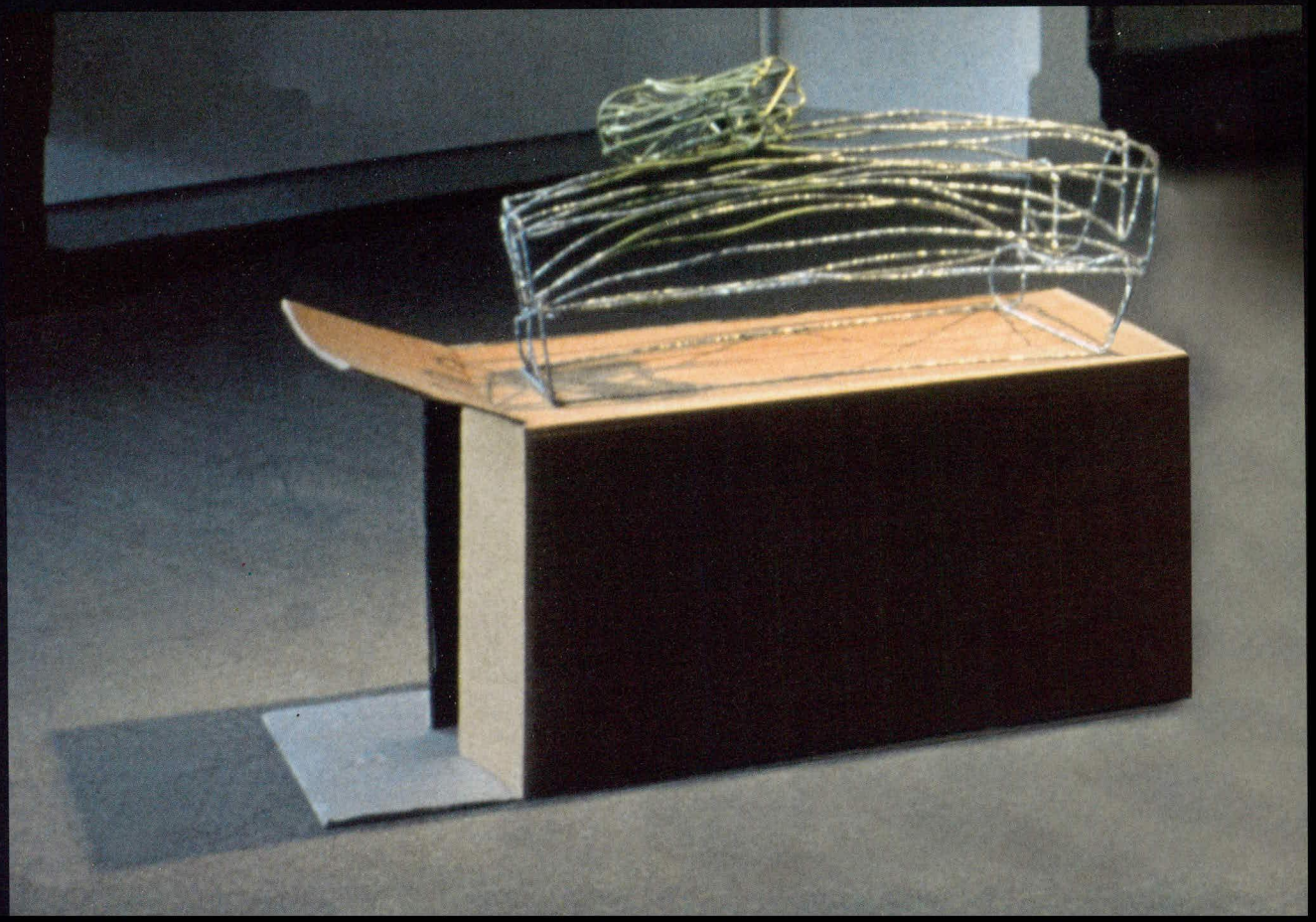
'Zo is het maar net,' zei Sex. Als het van de baliedame afhing zou het allemaal nog wel goed komen met deze dag.

Ondertussen voelde hij een lichtelijk bange nieuwsgierigheid naar wat Caso, Cosa en Caos hem nu weer hadden bereid. De hele weg naar huis, die hij door de net iets te grote doos langzaam aflegde, klopte zijn hart in zijn slapen. Toen hij de doos eindelijk op zijn keukentafel had staan, pakte hij een mes en zei: 'Een geraamte!'

En weer had hij goed geraden. In de doos zat een geraamte van een lijkkist, met een geraamte van een krans er bovenop.

shot 18, take 3

Alles was dood wat de klok sloeg deze week. En dat kwam allemaal door die duivelse drieëenheid die Sex nu al dagenlang dwarszat. Hij had nooit naar Het Café moeten gaan zondagavond, dan was alles heel anders gelopen. Waarom was hij toen niet meteen in *De naam van de roos* begonnen, dan had hij dat toverboek inmiddels uit gehad en was hij een hele middeleeuwse wereld rijker geweest. Maar in plaats van in de sobere binnenwereld te duiken van een monnik, had hij de vluchtige buitenwereld gekozen van de cafémens. Als een losgelaten gevangene was hij zich op zijn eerste vrije avond al zo te buiten gegaan, dat hij zowel misselijk was geworden als spoken was gaan zien. En daarmee was de niet meer terug te buigen toon gezet.

Sex voelde spijt en in die spijt woekerde een groot sentiment voor juist die mensen die de afgelopen dagen slechts een bijrol hadden gespeeld. De barman van Het Café, wiens zwijgzame maar op maat gesneden bediening hem zo'n feestelijk gevoel had gegeven. De buurvrouw, die na haar bad alsnog bezorgd naar hem was komen informeren. De man in de lange zwarte jas, die hem zonder enige argwaan in zijn waarneming had bevestigd. En de baliedame, die zo royaal over haar hart had gestreken. Wat waren, vergeleken bij deze sympathiekelingen, Cosa, Caso en Caos toch een onhebbelijke kwelgeesten!

Hij herinnerde zich weer hoe zenuwachtig hij tegenover de roodharige vrouw had gezeten in Het Café. Wat had zij ook alweer gezegd? Sex wist het nog precies: dat hij, als hij helemaal vrij wilde zijn van alles, op zoek moest gaan naar de absolute leegte. Nog voelde hij haar hand waarmee ze zijn arm gepakt had, om hem vervolgens toe te voegen: 'Draai er niet omheen! Jij hebt zin in niks, en dat is dus wat jij deze week gaat doen: n...' Nee! Sex schrok alsof de kamervloer voor hem openscheurde. Niet 'niks' had ze gezegd, maar 'nex'! Wat hij had gehoord als al te keurig taalgebruik, was een doodgewoon Latijns woord geweest: nex, moord!

Een stoot adrenaline deed Sex opstaan van zijn stoel en pal daarop duizelen als nooit tevoren. Steun zoeken hielp niet meer, hij moest alle controle laten varen. Hij zeeg ineen zoals ook het paard in zijn droom ineengezegen was, en voor de tweede keer vandaag kwam hij plat op zijn buik op de grond te liggen. En net als bij de eerdere duizelingen had hij het gevoel dat zijn hoofd uitdijde en zijn lichaam verschrompelde, maar nu vervloeide het bovendien, als een chocolade pop in de stralende zon. Het was een schrale troost dat hij, vaag op zijn rug, de bescherming voelde van een eveneens vervloeiende vrouwenhand.

shot 19, take 1

Het is moeilijk te zeggen wat de wegvloeiende Sex doormaakte. Allereerst is het de vraag of het Sex nog wel was. Hij lag daar zo volkomen vormloos op het tapijt, dat vermoedelijk zelfs een rechercheur die de woning grondig had doorzocht, hem op dat moment niet zou hebben opgemerkt. Wellicht zou zelfs een fotograaf die hem had willen vastleggen met een leeg rolletje zijn thuisgekomen. Wat kan ik dan, bij zoveel afwezigheid, nog zeggen over wat hij doormaakte?

De beste omschrijving is misschien deze: dat Sex even niet bestond. Toch was het ook weer niet zo, dat hij *totaal* niet bestond. Ik dacht bijvoorbeeld onverminderd aan hem, en ook aan de oude Parmenides, die zei: 'Als ik aan iets denk dan bestaat het, want hoe zou ik er anders ooit aan kunnen denken?'

Laten we het er maar op houden dat de vormloze Sex bestond als leegte, als een boek met een titel en een auteur, dat van voor tot achter volgeschreven is met spaties. In dat blanco bestaan vertoefde Sex even, al had hij geen idee van de duur van dat 'even', want nergens zag hij meer de tijd, evenmin als die andere grootheden die in de letters van zijn naam verborgen zaten: de ruimte en de kleur.

Wat heeft hij doorgemaakt in zijn lege universum?

Hij heeft zich verder dan ooit verwijderd van de cafémens en is dichter dan ooit genaderd tot de monnik. In zijn pij, met bedachtzaam gebogen hoofd, schrijdt hij door een dichte interstellaire mist. Hij begrijpt alles, Cosa, Caso en Caos zijn bij hem. De colporteur, die handelsreiziger van de dood, is bij hem in de vorm van een kruis en een urn. De psychiater is bij hem in de vorm van een papaver, de roesverwekkende slaapbol die het onderbewuste, het driftleven symboliseert. En de roodharige vrouw, die in de orakeltaal van de hemel, het Latijn, het verband heeft gelegd tussen Sex en nex, is bij hem in de vorm van een engel.

Nu pas, nu alles en iedereen tot symbool is geworden, ziet hij de alomtegenwoordige boodschap van dit trio: dat wie werkelijk iets doormaakt, ook altijd iets doodmaakt.

De engel gesticuleert en zegt tegen de monnik: 'Gefeliciteerd, dat was een voltreffer! En hij heeft niet veel geleden. Dat verdiende hij ook niet, hij heeft steeds zijn best gedaan. Maar als jij niet in hem gezeten had, en hem niet van binnen uit had opgeblazen, zou hij het nietsdoen nooit onder de knie hebben gekregen. Hij was met dat nietsdoen veel te druk doende, en dat kon slechts leiden tot verveling. Nu evenwel, nu hij zich niet meer verroert, ligt de weg voor hem open die alle superieure wezens gaan: de weg van de kunst van het genieten van het nietsdoen zonder een vin te verroeren.'

shot 20, take I

'Hoe lang is hij al dood?' vraagt hij aan de engel.

'Wat doet dat er nou toe, dood is dood, toch? Is de vraag hoe lang een dode dood is, niet even onzinnig als de vraag hoe lang een ongeborene ongeboren is? Daar komt nog bij dat ieder 'hoe lang' uiterst relatief is in dit in alle opzichten tijdloze bestaan hier.'

Inderdaad lag er voor zijn voeten een stille getuige van het uiteenvallen van het wereld-uurwerk, een Romeins cijfer II, duidelijk afkomstig van een wijzerplaat en aanmerkelijk groter dan hij zelf. Ja, de tijd was hier opgeheven. Maar ook weer niet *totaal* opgeheven, want toen hij zich omdraaide zag hij een even groot Romeins cijfer I dat nog kaarsrecht overeind stond.

Hij liep er naar toe en omhelsde de I of het een zuil van Hercules was. Van deze merkwaardige daad werd hij zich pas bewust toen hij zijn ogen opende, en zichzelf aantrof in een innige omstrengeling met een poot van de eettafel in zijn eigen woonkamer.

Hij stond op, liep naar de hoek van de kamer, stopte de telefoon in het stopcontact, toetste een nummer in en hoorde, zonder dat hij iets hoefde te vragen, dat het vrijdagmiddag kwart over vijf was. Zonder neer te leggen koos hij vervolgens het nummer van Het Restaurant en bestelde een tafel. Toen ging hij naar de badkamer, trok zijn kleren uit en sprong onder de douche. Hij douchte lang, koud en met veel schuim, soigneerde zich tot in de puntjes en trok zijn beste pak aan. Een finale blik in de spiegel, het geroutineerd schikken der manchetten en een speelse aai onder de eigen kin rondden het werk af.

Hij keek op zijn horloge: tien voor zeven, prachtig.

Het was de klap waarmee hij de voordeur achter zich dichttrok die hem deed roepen: 'Cheques!' Hij ging weer naar binnen, haalde twee blanco cheques uit zijn secretaire en vertrok opnieuw.

Alles was goed zoals het was. De avond was mooi, de wind aangenaam, de temperatuur mild en de route bekend.

In Het Restaurant leek het voltallige personeel klaar te staan om het uitgerekend hem naar de zin te maken op deze avond. Hij was daar zo van onder de indruk dat hij op de wijnkaart prompt een van de duurste flessen aanwees.

Toen hij het glas aan zijn neus zette dacht hij: al kreeg ik een jaar de tijd, ik zou aan niemand kunnen uitleggen hoe goed ik mij voel op dit moment. Maar dat jaar leek alweer voorbij op het volgende moment, toen hij tegen de achterwand van Het Restaurant de roodharige vrouw op een stoel zag zitten. Zij was mooier dan hij haar ooit had gezien. Het was of er door water gereflecteerd zonlicht over haar heen speelde.

shot 21, take I

'Ha, Sex!' lachte ze, toen hij naar haar toe was gelopen.

'Sjex,' verbeterde hij. 'S, J, E, X.'

'Neem me niet kwalijk. Ik dacht dat ik op je visitekaartje...'

'Dat was een ideetje van mijn vormgever, om die J verborgen te houden. Die J is een joker, zei hij, die moet je pas op het laatste moment inzetten. En jij, hoe mag ik jou noemen?'

'Een joker? Grappig! Ik? Eh... zeg maar Coas,' grinnikte zij.

Nu was het Sjex die lachte. Haar deftige spraakje klonk zeer opwindend, maar nog sterker was dat zij uit dat verdraaide vierletterrondje de enige naam koos die hij er nog niet in gelezen had. Coas! Hij peinsde even, maar kon niet bedenken wat het betekende.

Hij nodigde haar uit bij hem aan tafel te komen zitten.

'Dat is nog eens wat je noemt een belegen wijn,' zei ze, nadat ze haar eerste slok had genomen. 'Bourgogne, een jaar of tien?'

'Niet gek, 1985. Je bent een kenner hoor ik. Dan weet jij vast ook wel wat een kauwer is. Ik heb een maand of wat geleden voor het eerst een kauwer gedronken. Een hele mollige, vlezige wijn. Staat stijf in je glas, zo dik dat je erin kunt bijten.'

'Een body,' zei Coas, 'ook zo'n woord voor dikke wijnen. Weet jij hoe ze die hele volle Amerikaanse wijnen noemen? Body foxy!'

In deze trant bleven ze spreken, al beschouwde Sjex dit prettige gekeuvel slechts als de intro voor een paar brandende vragen. Toen de maaltijd was opgediend schraapte hij zijn keel. Maar ineens was er iets in hem dat hem dwong het gesprek toch luchtig en speels te houden en zorgvuldig aan de oppervlakte te blijven, alsof daaronder iets moois lag dat hij anders weleens kapot zou kunnen maken.

Nadat ze de deur van Het Restaurant achter zich dicht hadden getrokken, constateerde Sjex dat nog steeds alles goed was zoals het was: de avond mooi, de wind aangenaam, de temperatuur mild en de route bekend, óók bij de roodharige vrouw die naast hem liep.

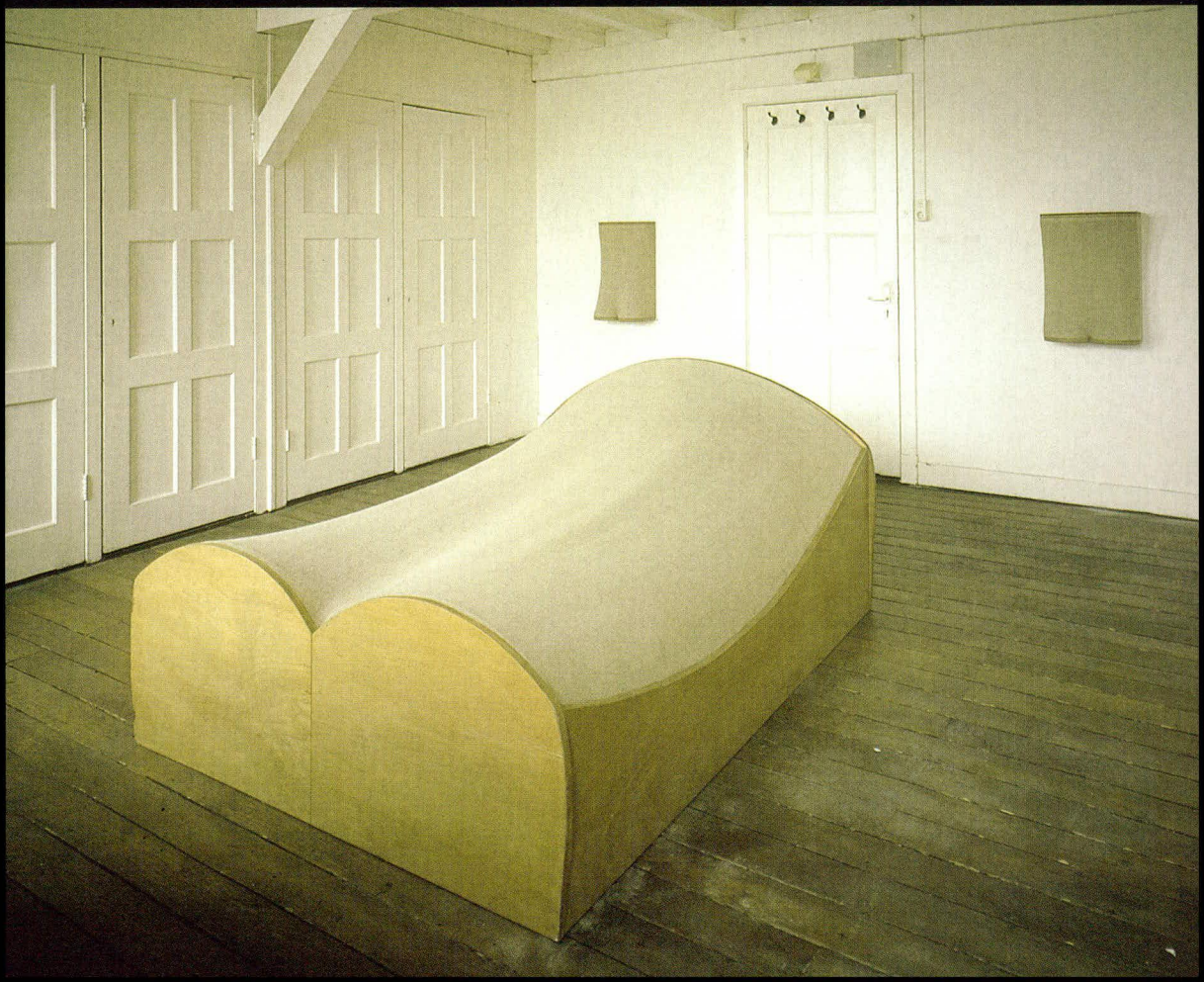
Bij zijn huis aangekomen opende hij de deur, liet haar voorgaan naar binnen, nam haar jas aan en vroeg: 'Zal ik nog wat...?'

'Merci, ik heb genoeg gehad. Laten we meteen naar boven gaan.'

'Oké, ook goed,' reageerde hij. 'Maar wacht nog één ogenblik. Dan ga ik eerst even kijken of het bed er nog staat.'

Snel liep hij de trap op naar de slaapkamer. Hij rukte de vlag van Tsjaad van het bed, scheurde hem in stukken, opende het raam en gooide de flarden naar buiten. Hij stak zijn hoofd in de nachtlucht en riep: 'Leve mij, leve u! Leve het water, later is nu!'

Toen hij het raam weer had gesloten zag hij haar in de deuropening staan: de prachtige roodharige vrouw die zich Coas noemde.

shot 22, take 2

Precies twaalf uur later werden ze wakker in elkaars armen.

'De tijd van het ontbijt is al lang voorbij,' zei Sjex. 'Dus zal ik voor ons maar een lunch maken. Want brunchen doen wij hier niet, alle lust vergaat je bij zo'n woord. Brunchen, bah.'

'Lontbijten,' zei Coas, nog half slaperig.

'Dat klinkt al beter,' lachte Sjex. 'Oké, we gaan lontbijten.'

Toen hij onder de douche stond, dacht hij: en in welke lont zal ik haar dan eens laten bijten? Hij zat nog steeds met wat raadsels en er moest toch een tactische manier zijn om er althans één aan de orde te stellen. Ja, daar had hij al een idee! Sigaretten!

Terwijl hij Coas boven hoorde rommelen, liep Sjex gauw even naar de buurvrouw, die meteen opendeed. Hij vroeg of ze een sigaret had voor een behoeftige gast, waarop ze hem zonder aarzelen een pakje gaf waar er nog vier in zaten. 'Neem maar mee,' zei ze.

De maaltijd met Coas verliep weer even ontspannen als die in Het Restaurant, met weer veel grapjes en gegrinnik. Toen ze uitgegeten waren en Sjex nog een laatste instant-cappuccino had ingeschonken, zei hij: 'Jij hebt vast zin een sigaret'.

'Nee dank je,' zei ze, 'ik rook niet.'

'Ik dacht dat je zondagavond anders tamelijk straf zat te...'

'Dat was een ideetje van mijn vormgever,' lachte ze. 'Zo, nou, dan moest ik er zo langzamerhand maar weer eens vandoor.'

Daar had Sjex niet op gerekend, maar hij liet niets blijken. 'Mag ik je nog één vraag stellen,' vroeg hij. 'Wat betekent Coas?'

'Weet jij dat niet? Valt me van je tegen. Coas is het Griekse woord voor Gulden Vlies. Je kent dat verhaal toch wel van Phrixos, die uit de handen van zijn wrede vader gered werd door te vluchten op de rug van een schaap met een gouden vacht? Als dank aan Zeus, die de regisseur was van zijn redding, heeft hij het schaap vervolgens geofferd, en de vacht, het Gulden Vlies, aan een eik genageld. Daar werd het bewaakt door de reusachtige draak die nooit sliep.'

'De tocht der Argonauten!' riep Sjex uit.

'Precies,' zei Coas, 'die was opgezet om het Gulden Vlies te veroveren. Een bijna onmogelijke opgave.'

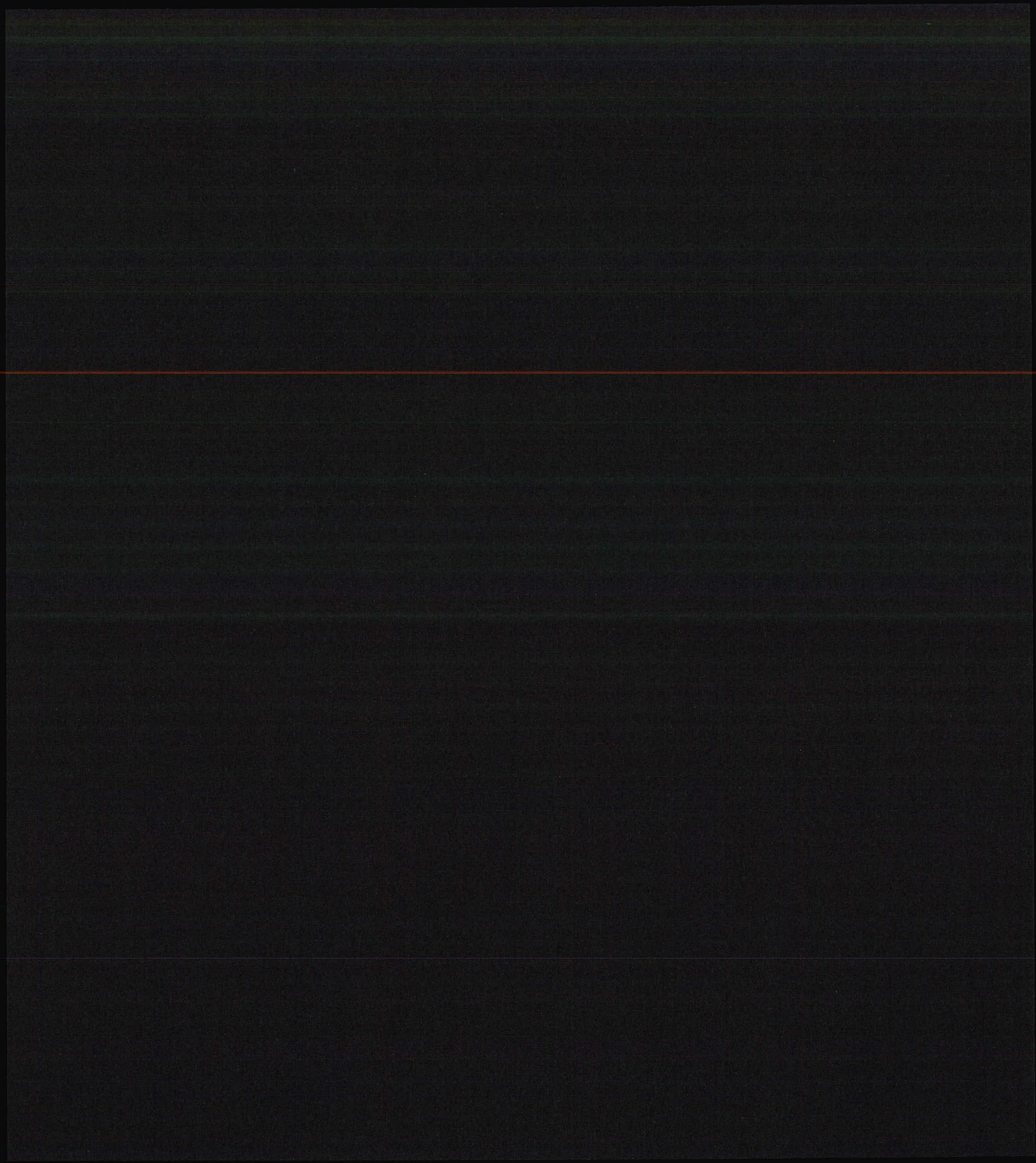
'En toch slaagde de grote held erin. Hoe heette hij ook weer?'

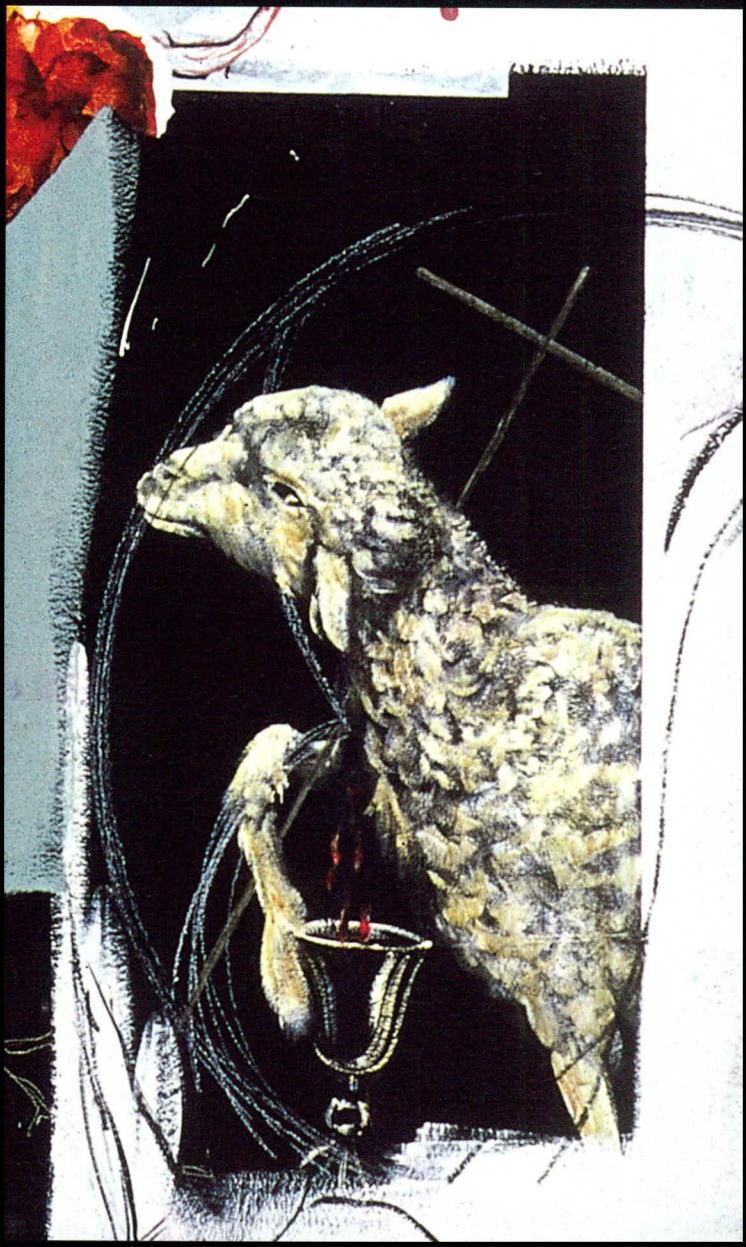
'Jasoon,' zei Coas terwijl zij opstond.

'Jasoon ja,' zei Sjex.

'Ja Jasoon,' zei Coas, en ze lachten allebei.

In zijn voordeur, vlak voor zij wegliep, greep ze hem nog één keer bij de arm en zei: 'Dat was niet nex, Sjex!' Toen zette zij de pas erin. Hij keek haar zo lang mogelijk na, ze keek niet meer om.

shot 23, take 2

Sjex genoot van zijn weekend als van een jaar vakantie. Uren lag hij op de bank met het sprookjesboek uit zijn schooltijd, *The Greek Myths* van Robert Graves, en las over de Argonauten. Hij had er ook een klassieke atlas bij, om de tocht van de Argo precies te volgen.

Zaterdagnacht sliep hij als een os en droomvrij. Hij besteedde zijn zondag aan het nog eens terugspoelen van zijn vrije week en speelde enkele scènes als een acteur na. Levensecht vertolkte hij 'De Roodharige Kettingrookster in Het Café', waarbij hij alle vier de sigaretten uit het pakje van de buurvrouw in één ruk oprookte. Hij genoot van het idee dat zijn longen nu een en al rook waren.

Ook van zondag op maandag sliep hij opperbest, en zo kwam hij maandagochtend fris en vrolijk op het Centrum voor Mooie Uitwassen. Zijn eerste daad was het bijeenroepen van het voltallige personeel.

Hij zei: 'Ik moet jullie iets vertellen. Ik heb mijn naam veranderd. Voortaan heet ik geen Sex meer, maar Sjex.'

Er viel een stilte. 'Cheques?' vroeg toen iemand.

'Ja,' zei Sjex, 'Sjex. S, J, E, X. Sex met een J dus, de J van Jasoon, een Griekse held, de veroveraar van het Gulden Vlies.'

Er viel weer een stilte. Een van de meiden van de administratie doorbrak die door te roepen: 'Hartstikke mooi, Sjex! Eerlijk gezegd begonnen wij ook al een beetje uitgekeken te raken op Sex, dat lag zo voor de hand eigenlijk. Iedereen kan zich wel Sex noemen. Maar niet Sjex, want dat klinkt sjiek. Echt iets voor jou!'

Unanieme bijval was haar deel. Toen nam een ander het woord die zei: 'Wij moeten jou ook iets vertellen, Sjex. Wij hebben in jouw afwezigheid een Mooi Uitwas Filmpje gemaakt over wat wij denken dat jij in je vrije week hebt uitgespookt. Alles staat startklaar in de zaal hiernaast, je hoeft alleen maar op de rode knop te drukken. Ga er maar heen, wij willen dat je in je eentje kijkt.'

Even verrast als nieuwsgierig betrad Sjex de zaal. Terwijl hij naar de projector liep, zag hij op de wand een reeks papieren hangen met alleen maar cijfers, alsof er eindeloos gerekend was. Na enige aarzeling legde hij zijn vinger op de rode knop en drukte.

Het filmpje begon te lopen maar tot zijn verbazing was het helemaal leeg. Twintig minuten lang zat hij onafgebroken naar een rechthoek van helwit licht te kijken. 'Wat is dit?' mompelde hij.

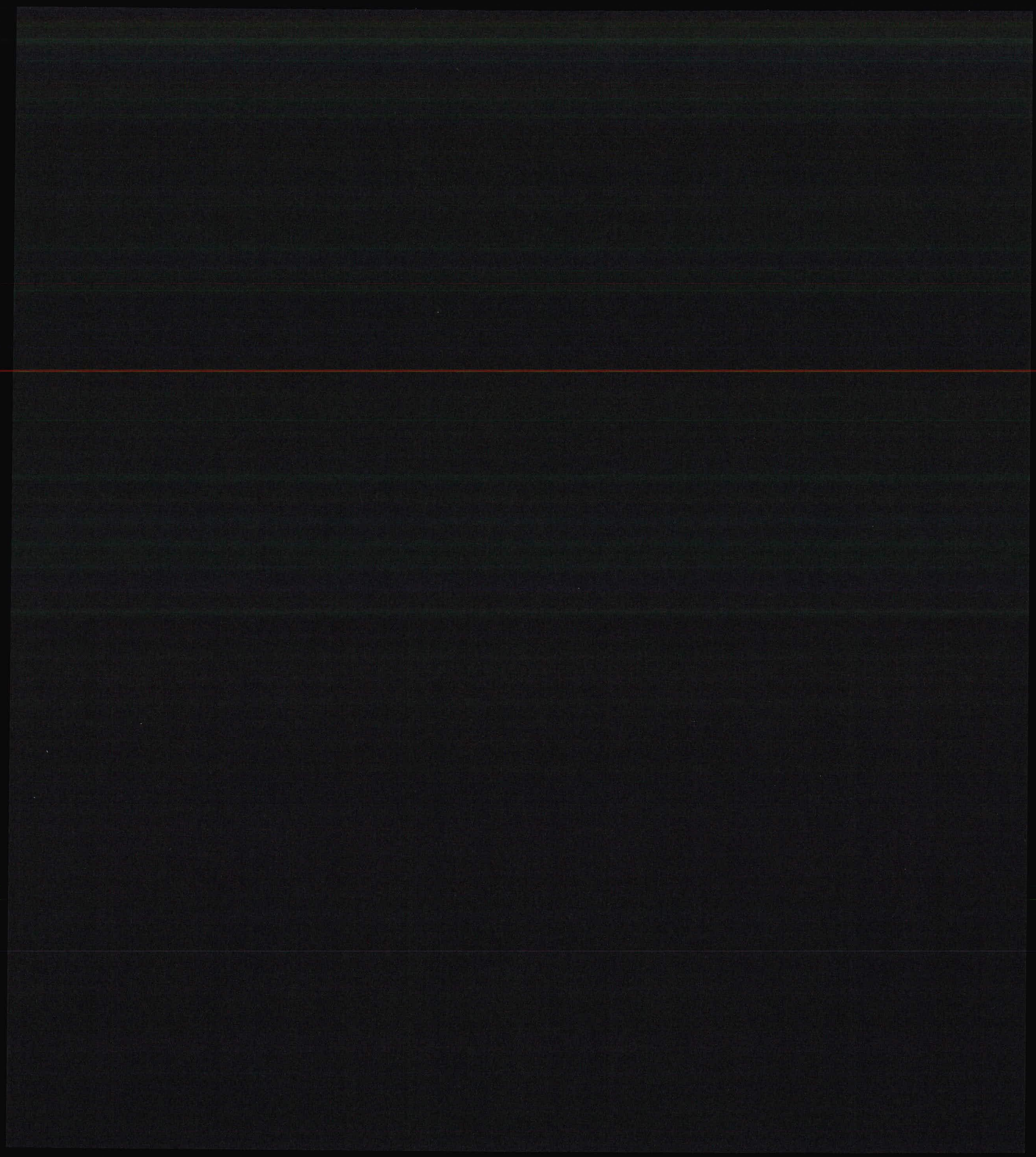
Het antwoord op die vraag kwam toen hij zijn ogen sloot en een inktzwarte rechthoek zag. Hij tuurde er even naar en zag toen, diep in het zwart, in krijtwitte cijfers, een som opdoemen: 19+10-5=24.

Dat ontroerde hem: dat bij alle doorstane veranderingen zijn naam nog steeds uitkwam op 24, net als de klok.

Lijst van de kunstwerken in 'Sex doet een weekje nex'

pagina	take	
9	1	**Rob van Koningsbruggen** Zonder titel, 1977, olieverf op doek, collectie Centraal Museum
11	1	**Jörg Immendorff** Parlament I (Café Deutschland), 1981 acryl op doek, collectie Centraal Museum
13	3	**Mai van Oers** v.l.n.r. Zonder titel, 1994, tempera op doek, collectie Centraal Museum Zonder titel, 1996, olieverf op doek Zonder titel, 1997, olieverf op doek
15	3	**Bas Oudt** visitekaartje voor het Centraal Museum, 1991
17	1	**Carel Visser** De Gresbuisboot van B.O., 1995, diverse materialen
19	2	**Jos Vulto** Kreukels, 1996 (detail), rook en acryl op doek
21	2	**Marlene Dumas** Groupshow, 1993, olieverf op doek, collectie Centraal Museum, aankoop met steun van de Mondriaan Stichting
23	3	**Tejo Remy** Vergaderhok, 1997, maquette
25	3	**Jacobien de Rooy** New Forest, 1997, pastelkrijt op papier
27	3	**Jan van de Pavert** Diego Rivera in de Sovjet Unie, 1997, silicaatverf op doek
29	2	**Thomas Huber** Salzgesättigtes Bild, 1988, olieverf op doek, particuliere collectie Keulen
31	2	**Niels Staal** Monoloog Interieur, 1996, hout, pvc, acrylverf, ijzer
33	2	**Floor van Keulen** drie details uit tijdelijke muurschildering Centraal Museum, 1996
35	2	**Aernout Mik** detail uit installatie 'For 'Woman Derelict' (Angel)', 1996, diverse materialen, collectie Centraal Museum het detail is het kunstwerk Woman Derelict van Duane Hanson, 1973, collectie Centraal Museum
37	2	**Magnus Wallin** Bullseye (Hobby 002), 1995, hout en flessen
39	1	**Piet Tuijtel** Recline Site, 1990, diverse materialen, collectie Centraal Museum
41	1	**Arjanne van der Spek** A-ma, 1995, diverse materialen
43	3	**Tom Claassen** Zonder titel, 1996, brons, collectie Centraal Museum
45	1	**Gerard Polhuis** Zonder titel, 1995, tijdelijk muurreliëf Centraal Museum
47	1	**Bart Domburg** Zonder titel, 1995, olieverf op doek
49	1	**Frank Mandersloot** Jogos de Cama (Natura morte), 1989-90, linnen en hout, collectie Centraal Museum
51	2	**Themes in Painting** **Paul van Dongen, Marc Mulders, Reinoud van Vught** detail uit tijdelijke muurschildering kapel Centraal Museum, 1996
53	2	**Wineke van Muiswinkel** 7 uur/50 takes, 1996, installatie met filmprojector, 50 filmtakes en speellijst

Colofon

centraal
museum

**Deze publicatie verschijnt n.a.v. de 'Takes',
een serie van drie tentoonstellingen
die het Centraal Museum in 1996 en 1997 organiseerde**

Concept Takes
Marja Bosma, Sjarel Ex

Tekst
Cornel Bierens

Redactie
Marja Bosma

Fotografie
Ernst Moritz, Den Haag (p 9, p 11, p 21, p 23, p 25, p 27, p 35, p 41, p 45, p 49, p 51, p 53)
Cornel Bierens (p 13, p 17, p 19, p 29, p 31, p 33, p 37, p 39, p 43, p 47)

Ontwerp
Lies Ros

Druk
SSP, Amsterdam

Uitgave
Centraal Museum, Utrecht, oktober 1998

ISBN
90-73285-55-0

© Centraal Museum, de auteur en de fotografen

Van werken van beeldende kunstenaars, aangesloten bij een CISAC-organisatie, zijn de publicatierechten geregeld met Beeldrecht te Amstelveen
© 1998 c/o Beeldrecht Amstelveen

